

ལ་ཚུ་དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་གསར་འཕྲིན།

LATSE LIBRARY NEWSLETTER

སྤྱི་ལོ་ ༢༠༠༤ ལོའི་སྟོན་ཁ།

FALL 2004

གྲོང་ཁྱེར་ནི་འུ་ཡོག་ཏུ་དགོ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་
གྱི་ལོ་བརྒྱུད་ཀྱི་རྗེས་དྲན་བྱས་པ།

**GEDUN CHOEPHEL
IN NEW YORK**

- ལ་ཚུ་ཁ་ལགས་ཀྱི་འཁྲབ་སྟོན།
- "མགོ་སྐོར་གླེ་མ" རེ་སི་ཤེ་ཤེ།
- ཚོུ་མ་ལུས་རིང་ལུགས་གསར་པའི་སྐོར་གླེང་བ།
- འཇམ་དབྱངས་ཚོར་བྱ་དང་ཨེ་ལི་ཨེད་སྤྱིར་ལོན་གཉིས་ཀྱི་བཀའ་ཚོལ།

- Stand-Up Comedy at Latse Library
- *Ippolito Desideri* by Sonam Tsering
- *Notes on the New Formalism* by Dana Gioia
- INTERVIEW: Jamyang Norbu

དགོ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱིས་བྲིས་པའི་རི་མོ་གསར་ཟློད།

NEWLY-DISCOVERED ARTWORK BY GEDUN CHOEPHEL

མུ་བྱམས་ལགས་ནས་གཅེས་ཉར་གནང་ཡོད་པའི་དགེ་འདུན་ཚེས་འཕེལ་གྱི་ཚུ་ཚོན་རི་མོ་ཞིག
གནས་ཚུལ་ཞིབ་བྱས་ཤོག་རོམ་ ༡༡ ལ་གཟིགས།

A watercolor illustration by Gedun Choephel in the Pema Byams Collection.
(See related article on p. 11.)

གསར་འགྲུལ།

ལས་འགུལ།

ལ་ཕྱེ་ཁ་ཤགས་གྱི་འཁྲབ་སྟོན།

འགྲུམས་སྟོན།

དགེ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་རིམ་པའི་མཐུན་ཚོགས།

ཚོགས་འདུ།

གོང་ཁྲིམ་ཞུ་ཡོག་ཏུ་དགེ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་ལོ་བརྒྱའི་རྗེས་དྲན་བྱས་པ།

རྩོམ་རིག

གྲིང་མོལ།

འཇམ་དབྱངས་ཞོར་བུ་དང་ཨི་ལི་ཨི་དེ་སྲིར་ལིན་གཉིས་གྱི་བཀའ་མོལ།

རྩོམ་པ་པོ་གྲིང་བ།

བོད་པ་དབྱིན་ཡིག་གི་རྩོམ་པ་པོ། འཇམ་དབྱངས་ཞོར་བུ།

ཁོལ་ཕུང་རྩོམ་རིག

ཤེར་ལོག་ཚོལ་ལྷ་སི་ཡི་དཀྱིལ་འཁོར།

ལོ་རྒྱུས་གྱི་ཚིག་ཐོ།

"མཁོ་སྐོར་སྐོར་མ" ཇེ་སི་ཇེ་རེ། བསོད་ནམས་ཚེ་རིང་གིས་བརྩམས།

རྩོམ་རིག་གི་ལྷ་བ།

རྩོམ་ལུས་རིང་ལུགས་གསར་པའི་སྐོར་གྲིང་བ། རྟེན་རྗེ་ཡ་ཡིས་བརྩམས།

NEWS FEATURES

2 EVENTS

Stand-Up Comedy at Latse Library

5 EXHIBITIONS

Gedun Choephel Artists' Guild

6 CONFERENCE

Gedun Choephel in New York

LITERARY FEATURES

14 INTERVIEW

A Conversation Between Jamyang Norbu and Elliot Sperling

18 FEATURED AUTHOR

Tibetans Writing in English: Jamyang Norbu

19 LITERARY EXCERPT

The Mandala of Sherlock Holmes

21 HISTORICAL NOTES

Ippolito Desideri by Sonam Tsering

23 LITERARY THEORY

Notes on the New Formalism by Dana Gioia.

ཨིན་ཤི་ཡ་ སེ་འོ་སི་ ཀོ་ལུ་མ་སྟེལ། དབུ་འཇུགས་མཁའ་དང་གཙོ་འཛོན།

ཨི་རིག་ཀོ་ལུ་མ་སྟེལ། རྒྱན་ལས་སྟོབ་སྟོན་པ། སད་མ་འབུམ། རྩོམ་སྒྲིག་འགན་འཛོན།

ཀིར་སི་ཤི་རྩ། གསར་འགྲུལ་རྩོམ་སྒྲིག་པ། ལོ་རྒྱུན་ཉར་ཤི་ལི། རྩོམ་རིག་རྩོམ་སྒྲིག་པ།

བསོད་ནམས་དར་རྒྱས། ཤོག་ངོས་རྩུམ་འགོད་པ།

Andrea Soros Colombel FOUNDER AND PRESIDENT

Eric Colombel EXECUTIVE ADVISOR Pema Bhum EDITOR-IN-CHIEF

Kristina Dy-Liacco NEWS EDITOR Lauran Hartley LITERARY FEATURES EDITOR

Sonam Dhargay LAYOUT AND DESIGN

ལ་ཕྱེ་དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་གསར་འཕྲིན་འདི་ལ་ཕྱེ་དང་རབས་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་དཔེ་མཛོད་ཁང་ནས་ལོ་རེར་
ཐེངས་གཅིག་རེ་དཔེ་སྟར་བྱེད་རྒྱུ། © སར་དབང་མིང་འདོན་བྱས་མེད་ན་དུས་དེབ་འདི་ལ་བཀོད་དོ་ཅོག་གི་སར་
དབང་ལ་ཕྱེ་དཔེ་མཛོད་ཁང་ལ་ཡོད། གསར་འཕྲིན་འདིའི་སྟོན་འཕུལ་གྱི་སར་གཞི་རྩའི་དྲ་རྒྱའི་སྟེང་ནས་གཟིགས་ཐུབ།
མདུན་ཤོག་ནང་མའི་རིམ་རྩིས་འཁོར་ལ་སར་བཞུགས་བྱེད་མཁའ་ལྟུང་ཁྱི་རྩེད་ལིར་ཡིན།

Latse Library Newsletter is published annually by Latse Contemporary Tibetan Cultural Library, 132 Perry Street, Suite 2B, New York, NY 10014 USA Tel.: 212-367-8490 Fax: 212-367-8479. Email: info@latse.org. Contents copyright © unless otherwise noted. Electronic version of this newsletter can be found at www.latse.org. Inside cover: original scanned for Latse by Luc Schaedler, Angry Monk Productions.

ལ་ཙཱེ་དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་འགྲམ་སློན།

སྤྱི་ལུགས་འགྲམ་སློན་པར། ལ་ཙཱེ་དཔེ་མཛོད་ཁང་ནས་དགོང་སྐྱའི་ནང་ནས་ཤོད་ལོ་གསར་པ་
 ཞིག་བསྐྱུ་། ཤོད་ཀྱི་དགོང་སྐྱའི་གཏམ་སློང་གི་འགྲམ་སློན་ལ་འབྲེང་མཁན་བཞི་ཐེངས་དང་པོར་
 ལྷན་འཛོམས་དང་ཐེངས་དང་པོར་ཨ་རིར་ཕེབས་ཤིང་། ལ་ཙཱེ་དཔེ་མཛོད་ཁང་དུ་"ལ་འགྲམ་
 ཤོད་ཀྱི་དགོང་སྐྱའི་གཏམ་སློང་།" ཞེས་པའི་འགྲམ་སློན་བྱས། འགྲམ་སློན་པ་དེ་དག་ནི་ལྷ་
 ས་ནས་ཕེབས་པའི་འགྲམ་སློན་པ་མཁམ་ལྷོང་ཅན་ཐུབ་བསྟན་ལགས་དང་མིག་དམར་ལགས།
 རྒྱ་གར་ནས་ཕེབས་པའི་པ་ཚོ་རིང་ལགས། ཨ་མདོ་ཟེ་ལིང་ནས་ཕེབས་པའི་སྤྱི་ལུགས་སྐྱབས་
 ལགས་བཅས་ཡིན། ཐུབ་བསྟན་ལགས་དང་མིག་དམར་ལགས་ཀྱིས་མཉམ་འགྲམ་གནང་གི་
 ཡོད་པ་མ་གཏོགས། ལ་འགྲམ་སློན་པ་རྣམས་པ་འདི་བཞི་ལྷན་ཅིག་ཏུ་འཛོམས་པ་ད་
 རེས་ཐེངས་དང་པོ་ཡིན་པ་རེད།

ལ་འགྲམ་སློན་པ་དགོང་སྐྱའི་གཏམ་སློང་ནི་ཤོད་མི་གཞོན་དར་ཆེན་གསུམ་དང་སྤྱི་ཚོགས་
 རིམ་པ་ཡོངས་ཀྱི་སྤྱི་ཐོས་དགའ་སྐྱོད་བྱེད་པའི་རིག་གཞུང་གི་རྣམ་པ་ཞིག་ཡིན། དེ་ནི་ལོ་
 རབས་བདུན་ཅུ་ཉེ་ནང་ཅོམ་ལ་གསར་དུ་དར་ཞིང་། ལོ་རབས་བརྒྱུ་ཉེ་ནང་ལ་དེ་ལ་དམིགས་
 བསམ་ཅན་གྱི་རང་རྒྱུ་ཤིག་གྲུབ། འགྲམ་སློན་པ་འདི་བཞི་ཤོད་ཀྱི་ཡུལ་གྱུ་མི་འདྲ་བ་ནས་
 ཕེབས་ཤིང་། ཁོང་ཚོས་རང་རང་ས་ནས་དམིགས་བསམ་ལ་གྱུ་བྱེད་ཆོས་ཡོད་པའི་ལ་འགྲམ་སློན་
 དགོང་སྐྱའི་གཏམ་སློང་གི་རང་རྒྱུ་ཤིག་གྲུབ་པར་བྱས་ཏེ་ཤོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་གི་སྤྱང་རྒྱུ་ཤིག་ཏུ་
 གྲུབ་ཡོད། ལྷ་ས་པ་ཞིག་ཡིན་ན་ཐུབ་བསྟན་ལགས་མིག་དམར་ལགས་མི་ཤེས་པ་མེད་པ་བཞིན་
 དུ། ཨ་མདོ་པ་ཞིག་ཡིན་ན་སྤྱི་ལུགས་སྐྱབས་མི་ཤེས་མཁམ་ལང་ལྷང་། དེ་བཞིན་རྒྱ་གར་
 དང་ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་ཤོད་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ཤོད་མི་ཞིག་ཡིན་ན་པ་ཚོ་རིང་མི་ཤེས་མཁམ་ལང་ལྷང་ལྷང་
 ཡིན། ལ་ཙཱེ་དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་དམིགས་ཡུལ་ནི་ལྷང་གཟིགས་པ་རྣམས་ལ་ལ་འགྲམ་སློན་
 དགོང་སྐྱའི་གཏམ་སློང་གི་འགྲམ་སློན་རྣམས་མི་འདྲ་བ་གཟིགས་མོར་ལུལ་ནས། ལྷང་གཟིགས་
 པ་སྐོར་ཞིག་ལ་རྒྱུ་ཡོད་པའི་ལ་འགྲམ་སློན་པ་དགོང་སྐྱའི་གཏམ་སློང་རྣམས་མི་མང་པོར་
 རྒྱུ་ཡོད་པ་བྱེད་རྒྱུ་དང་། ལྷང་མོ་པ་མང་པོར་ཤོད་ཀྱི་ལ་འགྲམ་སློན་པའི་སྤྱི་ལུགས་འདི་ལ་ཤེས་
 རྒྱུ་ཤིག་ལ་ཆོད་ཡིན།

ཡུ་ཤོད་དང་རྒྱ་གར་བཅས་སུ་བརྟན་འཕྲིན་དང་། བརྟན་པལ། རྒྱ་པལ་བཅས་
 ཀྱི་ལམ་ནས་འགྲམ་སློན་གྱི་ཉམས་སྤྱོད་ལུས་སུ་ཚོགས་པོ་ཡོད་པའི་ཐུབ་བསྟན་ལགས་དང་
 མིག་དམར་ལགས་གཉིས་ནི་ལྷ་སའི་མི་དམངས་ཅོམ་མ་ཡིན་པར་ཤོད་ཀྱི་ཡུལ་གྱུ་ཡོངས་

Stand-Up Comedy at Latse Library

In February, Latse Library rang in the Tibetan new year with laughter. For the first time, and on their first visit to America as well, four pioneering Tibetan comedy actors came together to headline Tongue-Lashing! Tibetan Stand-Up Comedy at Latse Library. The performances featured veteran actors Thupten-la and Migmar-la from Lhasa, Passang "Pa" Tsering from India, and Manlha Kyab from Siling (Xining) in Amdo. Apart from Thupten-la and Migmar-la, who work as a team, the comedians had never met before, let alone performed together.

Tibetan comedy is a cultural genre that is enjoyed by all ages and all levels of society. A relatively new art form that emerged in the 1970s, by the early 1980s, uniquely Tibetan forms of comedy were being forged. These four actors from different Tibetan areas have developed their own brands of comedy that have become cultural phenomenon in their own right. Few people in Amdo have not heard of Manlha Kyab, just as all Lhasans know the work of Thupten-la and Migmar-la, and the Tibetan community in India that of Pa Tsering. Latse's aim was to present to the audience different forms of comedy performance that are beloved by some, while still unfamiliar to others, a sampling of different styles and artistic directions.

Having appeared on numerous television appearances, video recordings, radio shows, and performances in China and in Europe, Thupten-la and Migmar-la enjoy a strong following not only in Lhasa, but across all Tibetan regions and among the Tibetan diaspora. These veteran actors work as a team, performing skits with role-playing and lively, witty exchange. The New York audience was delighted with their polished, seamless, and humorous performance.

དང་ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་ཤོད་མི་རྣམས་ཀྱི་ཁྲིད་དུ་ཡང་དགའ་བསུ་སློབ་ཡོད་པ་ཡིན། ཁོང་གཉིས་ཉི་མཉམས་འཁྲབ་པ་ཡིན་པའི་ཆ་ནས་མི་སྣ་འདྲ་མིན་གྱི་རྒྱལ་ཁྲུགས་བརྒྱུ་རྣམས་བཤད་རེས་ལྟེད། རྒྱུ་ཡོག་གི་ལྷན་མོ་བ་རྣམས་ཀྱིས་ཁོང་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུ་རྣམས་གཙང་ཞིང་། ལྷ་ལག་དམ་པ། གན་མོ་ཤོར་བའི་འཁྲབ་སྟེན་ལ་དགའ་སྤངས་བྱས།

པ་(པ་སངས་)ཚེ་རིང་ལགས་ཀྱི་འཁྲབ་སྟེན་ནི་ལྷོ་ས་འཛོག་གིས་དངོས་ཡོད་དང་བར་ཐག་ཉེ། ཁོང་གི་འཁྲབ་སྟེན་ནི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཕྱི་ལོ་དཔྱད་མཁུ་གཏམ་སྤོང་འཁྲབ་སྟེན་དང་མཚུངས། ཁོང་གིས་ཀུ་རེ་དང་། ལུས་ཉམས་ལ། ལུང་མེད་གྱི་ཡད་སྐྱོས། རང་གིས་ཚོག་བརྗེ་བརྒྱུ་པའི་ཤོད་གཞུང་དང་ཉིན་རྒྱུ་ལི་གཞུང་བཅས་ཀྱིས་ལྷན་གཟིགས་པ་རྣམས་ལ་གད་མོ་སྤོང་། པ་ཚེ་རིང་ལགས་ཀྱི་འཁྲབ་སྟེན་རྒྱུ་གསལ་ཅན་ཞིག་ནི་"ཤོད་ཕྱི་ལོ་གསལ་ལྟེད་ནི་ཀུང་ཕུ"(འགྲུ་ཅུ་ལ་)ཡི་འབྲུང་ཁུངས་ཡིན། "ཟེར་བ་དེ་ཡིན་ལ། དེའི་ནང་དུ་འགྲུ་ཅུ་ལ་གྱི་ཅིང་སྤངས་དང་ལུས་ཀྱི་སྤངས་སྤྲུབས་གཉིས་བསྐྱེས་ནས་ཤོད་ཕྱི་ལོ་གསལ་ལྟེད་ཀྱི་ཕྱི་གཟུགས་འཁྲབ་སྟེན་གནང་།

སྐྱེས་སྤྱུབས་ལགས་ཉི་ཨ་མ་དོན་ས་ཕེབས་ཤིང་། ཁོང་གི་འཁྲབ་སྟེན་ནི་བབ་ཆགས་ཤིང་གོ་དོན་ལ་ལུགས་བསྟན་དང་ལྡན། ལུང་ཅུ་དང་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་གནད་དོན་བརྗོད་པ་ཁོང་གི་ཁ་ཤུགས་ཀྱི་གྲུབ་ཆ་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན་ལ། དེས་མི་རྣམས་ལ་གད་མོ་སྤོང་བཅས་མ་ཡིན་པར་བསམ་སྟོང་ཡང་གཏོང་དུ་འབྱུག། སྐྱེས་སྤྱུབས་ནས་ཁོང་གི་འཁྲབ་སྟེན་གྱིས་ལྷན་མོ་པ་རྣམས་ལ་བསམ་སྟོང་གཏོང་སྤངས་གསལ་པ་ཞིག་མ་བསྟན་པ་དང་། ཁོང་ཚོ་ལ་སྤོང་གཞོ་ཞིག་མ་ཐོབ་ན་ཁོང་གི་འཁྲབ་སྟེན་ལེགས་པོ་མིན་པར་དོས་འཛིན་གནང་གི་ཡོད་ཟེར།

ཁ་ཤུགས་སམ་ཤོད་མོའི་གཏམ་སྤོང་གི་འཁྲབ་སྟེན་འདི་ནི་ལ་ཅུ་དཔེ་མཛོད་ཁང་དུ་རིན་མེད་དུ་སྟེ། ཁ་ཤུགས་ལ་དགའ་སྤངས་ཅན་གྱི་ལྷན་གཟིགས་པ་རྣམས་ཀྱིས་འཁྲབ་སྟེན་དང་རེ་རེ་དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་ཚོགས་ཁང་ཡོངས་སུ་ཁོངས་པར་གྱུར། སྤྱི་ཟླ་ ༢ པའི་ཚེས་ ༢༡ ཉིན་ཉེ། ཤོད་ཀྱི་ལོ་གསལ་ཀྱི་ཉིན་མོར་ཁ་ཤུགས་འཁྲབ་སྟེན་པ་བཞི་པོས་མཉམས་དུ་འཁྲབ་སྟེན་བྱས། དེའི་རྗེས་ཀྱི་ཉིན་དག་ཏུ་འཁྲབ་སྟེན་པ་རེ་རེ་ནས་འཁྲབ་སྟེན་པ་འཁྲབ་སྟེན་གནང་།

ཀོ་ལུ་མ་སྤྱི་ལ་སྤོང་གུ་ཆེན་མོ་ནས་འཁྲབ་སྟེན་པ་བཞི་པོ་གདན་འདྲན་གནང་སྟེ། དེར་ཁོང་ཚོས་རང་རང་ཁ་ཤུགས་འཁྲབ་སྟེན་གྱི་ལམ་ལ་ལུགས་པའི་ཕྱི་རྒྱུ་དང་རང་རང་གི་འཁྲབ་སྟེན་གྲུབ་ཚུལ་གྱི་གསུང་བཤད་གནང་། དེ་ནས་ཁོང་རྣམས་པ་བཞི་པོ་མངའ་སྟེ་སྤྱི་རྒྱུ་རྒྱ་ལ་ཡི་ཁུར་ཡི་སྤྱི་ལོ་ཤོད་པའི་ཤིང་སྤྱི་རྒྱུ་རྒྱ་ཆེན་མོར་ཕེབས་ནས་འཁྲབ་སྟེན་གནང་བ་དང་། ཡང་སྤོང་མི་ཤོད་ལ་ཕེབས་ནས་དེ་གའི་ཤོད་པའི་སྤྱི་རྒྱུ་རྒྱ་ཆེན་མོར་འཁྲབ་སྟེན་གནང་། སྐྱེས་སྤྱུབས་དང་པ་ཚེ་རིང་ལགས་གཉིས་མིས་ན་ལ་མོའི་སྤི་དང་མིས་ནི་མོ་ལ་བཅས་ལ་མཉམས་ཕེབས་ཀྱིས་འཁྲབ་སྟེན་དང་། པ་ཚེ་རིང་ལགས་ཀྱི་གསུང་ལ་ལོག་སྟེན་ལ་ཁོང་གིས་ཞིས་ཁ་སྤོང་། མོ་སམ་རྒྱུ་ལི་སྤི། ཁ་ཤོར་རྟོ། སམ་ཕུ་རན་སྤིས་སྤི་གོ། མོར་ལི་ལན་ལེ། སྤི་ལ་ལུ་བཅས་སུ་འཁྲབ་སྟེན་གནང་།

Pa (Passang) Tsering's performance is more earthy by contrast. With a style that is similar to western stand-up comedy acts, Pa Tsering entertains his audience with jokes, impressions, gestures, imitations of women, and his own takes on popular Tibetan and Hindi songs. One of his most popular acts is his "Tibetan Alphabet: The Original Kungfu" routine, where he combines martial arts and body contortions to mimic each letter of the Tibetan alphabet.

Manlha Kyab, who hails from Amdo, offers a more subdued performance. Satire and social commentary play a major role in his comedy which more often leads one to reflect rather than to laugh. Manlha Kyab asserts that if he cannot teach his audience to think differently about something, to educate them in some way, then his work is not successful.

The events, held at Latse Library, were free and open to the public. Enthusiastic fans crowded the library conference room for these rare performances. On Losar weekend, February 21, all four comedians appeared in one show. Each act then had their own shows during the following week.

The group was also invited to speak at Columbia University, where each actor talked about his background and the development of regional and personal styles. The four then traveled to Charlottesville, Virginia, for a performance at the University of Virginia, and to Boston to give a show for the local Tibetan community there. Manlha Kyab and Pa Tsering gave a show in Minneapolis while Pa Tsering went on to give performances in Chicago, Los Angeles, Colorado, San Francisco, Portland, and Seattle before returning to India.

(ཁ་གདན་ཤོག་པོས་ཀྱི) འདྲ་པམ།
གཡོན་རྗེས་ཀྱིས་
ལུང་བསྟན་ལགས།
མིག་དམར་ལགས།
པ་(པ་སངས་)ཚེ་རིང་ལགས།
སྐྱེས་སྤྱུབས་ལགས།

Photo opposite page: (from left to right) Thupten-la, Migmar-la, Pa Tsering, and Manlha Kyab.

མཁས་པའི་གསུང་བཤད་གྱི་ལས་རིམ།

འདི་ག་དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་མཁས་པའི་གསུང་བཤད་གྱི་ལས་རིམ་དུ་ཡང་དམིགས་བསམ་ལ་
 མཁས་པ་ཁ་ཤས་གདན་འདྲན་ཞུས། **དོམ་པ་ཚོ་རིང་དབང་མོ་**(མའི་གནས་
 རྒྱལ་ཞིབ་རྒྱུས་ལ་ཅུ་འི་གསར་འཕྲིན་འདོན་ཐེངས་དང་པོའི་ནང་ལ་བཀོད་ཡོད།) ལགས་
 ནས་ 2002 ལོའི་སྤྱི་ཟླ་བཅུ་གཅིག་པར་རང་རྩོམ་སྣོན་དག་ལྷགས་སྟོན་གནང་།
ལྷ་ས་ན་ཡོད་པའི་བོད་སྡོད་ས་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་ཁང་གི་མཁས་དབང་འབྲོང་བུ་ཚོ་
རིང་རྫོང་ཚེ་ལགས་ 2002 ལོའི་ལོ་མགོར་"ལྷ་ལུང་དཔལ་རྩོར་གྱི་མི་ཚོ་དང་ཁོང་
དང་གྲང་དར་བར་གྱི་འབྲེལ་བ།" ཞེས་པའི་གསུང་བཤད་གནང་། 2002 ལོའི་ཟླ་ལྔ་
པའི་ཚེས་ 27 ཉིན་འདི་ག་དཔེ་མཛོད་ཁང་ནས་"བོད་རིག་པ་དང་དེང་རབས་
སྤྱི་ཚོགས་"བཟོ་སྐྱོད་ཚོགས་འདུ་ཞིག་བསྐྱེད་པ། བཟོ་སྐྱོད་དེར་པེ་ཅིན་ན་ཡོད་པའི་ཀྲུང་
དབྱང་མི་རིགས་སློབ་གྲྭ་ཚེན་མོའི་སློབ་སྤྱི་གཞིན་པ་ཤེས་རབ་ཉི་མ་དང་། ལན་ཀོ་ལུ་
ན་ཡོད་པའི་རྒྱལ་བྱང་མི་རིགས་སློབ་གྲྭ་ཚེན་མོའི་བོད་རིག་པའི་སྡེ་ཚན་གྱི་འགན་འཛིན་སྐལ་
བཟང་ཚོ་བརྟན། ཟེ་ལིང་ན་ཡོད་པའི་མཚོ་སྡེ་མི་རིགས་སློབ་གྲྭ་ཚེན་མོའི་བོད་
རིག་པ་ཞིབ་འཇུག་ལས་ཁུངས་ཀྱི་འགན་འཛིན་རྟ་མགྲིན་རྒྱ་ནག་གི་སློབ་གྲྭ་ཚེན་མོ་དག་
གི་བོད་རིག་པའི་སྡེ་ཚན་གྱི་བྱང་རིམ་དང་འགྲུབ་རིམ་གྱི་གསུང་བཤད་གནང་།

Lecture Series

Our ongoing lecture series also featured some interesting guests.
Tsering Wangmo Dhompa (featured in Latse Library
 Newsletter, Vol. 1, No. 1) gave a poetry reading in September
 2003. **Tsering Dorje Drongbu**, of the Tibet Academy of
 Social Sciences in Lhasa, gave a talk entitled "Lhalung Paldor:
 His Life and Relationship to Lang Darma" in May 2004. On May
 31, the library hosted a roundtable discussion "Adapting Tibetan
 Studies Programs for Contemporary Society," where participants
Sherab Nyima, Vice President of the Central Nationalities
 University in Beijing, **Gazang Caidan**, Head of the Tibetan
 Studies Institute, Northwest Nationalities University in Lanzhou, and
Dan Zheng, Director of the Tibetan Studies Research Center,
 Qinghai Nationalities Institute, Xining, spoke about the evolution of
 Tibetan Studies departments and institutes in China.

དོ་རྗེ་པ་སངས་ལགས་ཀྱི་རི་མོ་ལྷང་ཤས་འདེམས་སྐྱུག

དེ་ལོའི་དམིགས་ཀྱི་འདི་ག་དཔེ་མཛོད་ཁང་དུ་ཨ་མ་དོ་རྗེ་པ་སངས་ལགས་ཀྱི་རི་མོ་ལྷང་ཤས་འདེམས་སྐྱུག་བྱས་ཏེ་འགྲེམས་སྟོན་བྱས། འགྲེམས་སྟོན་བྱས་པའི་རི་མོ་དེ་དག་ནི་མེ་སེལ་ཡན་སྟོབ་གྲུ་ཆེན་མོ་ན་རི་མོ་པ་དེའི་རི་མོ་གྲངས་འབོར་ཆེན་པོ་འགྲེམས་སྟོན་བྱས་ཡོད་པ་དེ་ལས་འདེམས་སྐྱུག་བྱས། རི་མོ་དེ་དག་ལས་མངོན་ཚན་ཆེ་བ་ནི་མེད་ཅོག་གིས་སྐྱུག་བྱས་བྱས་པའི་ཐང་ག་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན།

དགེ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་རི་མོ་པའི་མཐུན་ཚོགས།

འདི་ག་དཔེ་མཛོད་ཁང་ནས་དགེ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་ལོ་བརྒྱའི་རྗེས་དྲན་གྱི་ལས་འགུལ་སྟེལ་(གནས་རྒྱུ་ཞིབ་རྒྱུ་འདོན་ཐངས་འདིའི་ནང་དུ་གསལ།)སྐབས། ང་ཚོ་ལ་ལྷ་མ་ནས་གཞོན་སྐྱེས་རི་མོ་པ་སྐོར་ཞིག་ནས་བཏང་བའི་ཡིག་འཕྲིན་ཞིག་འབྲོར། རི་མོ་པ་དེ་དག་གིས་མཉམ་འབྲེལ་གྱིས་ལོ་དེའི་ལོ་སྟོན་ལ་རི་མོ་པའི་འགྲེམས་སྟོན་ཁང་ཞིག་གསར་འབྲིང་བྱས་པའི་མིང་ལ་དགེ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་རི་མོ་པའི་མཐུན་ཚོགས་ཞེས་བཏགས་འདུག དགེ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་འབྲུངས་ནས་ལོ་ངོ་བརྒྱ་ཐང་པ་འཁོར་བའི་གོ་སྐབས་དང་བསྐྱེད་ནས་ཁོང་ཚོས་ཀྱང་དེང་རབས་ཐོད་གྱི་ཕུལ་དུ་བྱུང་བའི་མཁས་པ་དང་སྐུ་རྩལ་པ་འདི་ལས་འཆར་སློབ་ཆེད་དེ་འགྲེམས་སྟོན་ཁང་འདི་བཙུགས་ཤིང་། དེར་རི་མོ་པ་དེ་དག་གིས་དེང་རབས་ཐོད་གྱི་མཐོང་སྣང་གསར་པ་རྣམས་སྐུ་རྩལ་གྱི་ལམ་ནས་གསར་རྩོམ་བྱས་ཡོད།

རི་མོ་པ་དེ་དག་གིས་གོང་ཁྲིར་ཞུ་ཡོག་ལ་དགེ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་རྗེས་དྲན་ལས་འགུལ་སྟེལ་གྱི་ཡོད་པ་གསལ་སྐབས། ཁོང་ཚོས་ལོ་བརྒྱའི་རྗེས་དྲན་དེ་ལ་ལེགས་སྐྱེས་ཤིག་འབྲུལ་འདོད་སྐྱེས། རི་མོ་པའི་མཐུན་ཚོགས་དེའི་ཚོགས་མི་རེ་རེས་རི་མོ་པའི་རིགས་རྩོམ་མཛོད་དེ་ཁྲོན་རི་མོ་གྲངས་བཅུ་གཉིས་སྟོན་གཞི་གཅིག་གི་ནང་དུ་འགོ་བ་བྱས་ཡོད། རི་མོ་པ་དེ་དག་གིས་ཚད་མི་འདྲ་བའི་དངོས་ཡོད་རིང་ལུགས་ཀྱི་ཐབས་ལམ་གྱིས་དགེ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་དགོངས་པ་མཚོན་ཐབས་བྱས་ཡོད། ཉེ་ཅང་དམིགས་བསལ་ཅན་གྱི་ལེགས་སྐྱེས་དེ་གོང་ཁྲིར་ཞུ་ཡོག་ལ་སྐྱར་གནང་མཛོད་དེ་དགེ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་རྗེས་དྲན་ཚོགས་འདུའི་དུས་ཡུན་ཆ་ཚང་ལ་བཤམས་སྟོན་བྱས། དེ་ནི་དགེ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་རྗེས་དྲན་ཚོགས་འདུ་ཁོ་ནའི་མཚོན་རྟགས་མིན་པར། ཁོང་གི་ལུགས་རྒྱན་དང་སངས་བོད་དུ་གནས་ཡོད་པའི་མཚོན་རྟགས་རྗེས་པ་ཞིག་ཀྱང་ཡིན་ནོ།

རི་མོ་པ་དེ་དག་འདི་ག་དཔེ་མཛོད་ཁང་དུ་སྐར་ལྷ་སུ་དཔུངས་འགྲེམས་བྱས་ཡོད།

རི་མོ་པའི་མཐུན་ཚོགས་འདིའི་འགྲེམས་སྟོན་ཁང་ཡོད་པ་ནི་ལྷ་སའི་བར་སྐོར་གྱི་བྱང་སྤེ་ཡི་སྐོར་གྲངས་གསུམ་པ་ཡིན། Tel: 0891-632-3825 / email: gedunchoephe13000@yahoo.com).

Dorje Basang: Selected Works

In the spring, Latse hosted a small exhibit of paintings by a young Tibetan painter from Ngaba, Dorje Basang. These pieces were selected from the larger exhibit held at Wesleyan University's Mansfield Freeman Center for East Asian Studies. The highlight of the exhibit was a large bead-embroidered *thangka*.

Gedun Choephe Artists' Guild

As we made preparations for the Gedun Choephe Centennial Conference (see related article in this issue), we received a message from a group of young artists in Lhasa who earlier that year had formed a cooperative gallery called the Gedun Choephe Artists' Guild. Also in commemoration of the 100th-year anniversary of Gedun Choephe's birth, the artists used Tibet's great modern intellectual and artist as inspiration for a space in which to create art that represents a new and multi-faceted Tibet.

When they heard of the event in New York City, the artists wanted to contribute in some way in marking the event and the centennial. They created an installation work comprised of twelve paintings each by a different guild artist. Each painting depicts with varying degrees of realism expressions of the spirit of Gedun Choephe. The twelve canvases are hung together to form one large work. This extraordinary gift was sent to New York City and was installed in the library in time for the conference. It symbolizes not only a celebration of the life of Gedun Choephe, but also a true reflection of his influence and enduring presence in Tibet today.

The installation will remain on permanent display just outside the library's Reading Room.

The next time you're in Lhasa, visit the artists' gallery located at No. 3, Barkhor Northeast Corner (tel. 0891-632-3825 / email: gedunchoephe13000@yahoo.com).

(ཁ་གཏང་ཤོག་ངོས་ཀྱི་) འདྲ་པར།
དགེ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་རི་མོ་པའི་
མཐུན་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་མི་རྣམས་
ཀྱིས་ཁོང་ཚོའི་རི་མོ་རྣམས་ཞུའུ་ཡོག་
ལ་གཏོང་སྐབས་དྲན་རྟོན་དུ་བྱས་པ་
པའི་འདྲ་པར།

Photo (opposite page):
Artists from the Gedun
Choephe Artists'
Guild pose with their
collaborative work before
its departure for New
York City.

གོང་ཁྱེད་མེད་ལོ་གཟུ་
དག་འདུན་ཚོས་འཕེལ་
གྱི་ལོ་བརྒྱའི་རྗེས་དྲན་བྱས་པ།

**GEDUN
CHOEPHEL
IN
NEW YORK**

རྗོན་ལོ་པོ་ལགས་ནས་དགོ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་ལོ་བརྒྱུ་མེས་པོ་ཚེས་འདུ་ལ་འཛོམས་པའི་མི་ཚོགས་ལ་ཁོང་གི་བསམ་ཚུལ་གསུང་དོན། "ངས་འདི་ལྟར་བསམ་ཀྱི་འདུག དགོ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་ལགས་ཀྱིས་རང་ཉིད་སྐྱེས་ནས་ལོ་ངོ་བརྒྱ་འགྲོལ་བའི་མེས་ལ་གྲོང་ཁྱིམ་ཞེས་ལོ་གུ་རྩ་རང་ལ་མེས་པོ་ཚེས་འདུ་ཞིག་འཛོགས་ཀྱི་མཁུན་ཡོད་ན་ཁོང་རང་ལ་མཚར་ཞིང་། ཉང་སངས་པ། སྤོབས་པ་རྒྱས་ཡོད་ཀྱི་རེད།" ཅེས་དང་། ཡང་ཁོང་ན་རེ། "གཅིག་ལྷན་ཞུས་ཀྱི་འདུན་ཚོས་འཕེལ་ལོ་གུ་ལ་ཕེབས་འདོད་ཡོད་པ་མཁུན་ཡོད་ལས་ཆེ་ཞིང་། གལ་སྲིད་དམག་ཆེན་གཉིས་པ་ཡངས་མེད་ན་ཁོང་གིས་དེ་ལྟར་གནང་བུ་ཡོད་ཀྱི་རེད། གལ་སྲིད་ ༡༩༥༡ ལོར་ཁོང་ཞེས་ལོ་གུ་ལ་ཕེབས་ཡོད་ན་འདྲི་བའི་ལས་དོན་འདི་ལ་འགྲུབ་པའི་འདུ་ཞིག་ཕྱིན་ཡོད་པ་ཡིན་ནམ། རྒྱུ་ཚོས་ཚོད་དཔག་བྱེད་ཀྱི་རེད།"

ན་ཉིད་སྐྱེས་བུ་གཅིག་པའི་ཚོས་ ༧—༩ བར་ཉིན་གསུམ་གྱི་རིང་ལ་ཕྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་གིས་བོད་ཀྱི་དོན་རབས་ཀྱི་མཁུ་པ་དང་པོ་དགོ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་(༡༩༠༩—༡༩༣༡) ལགས་འབྲུངས་ནས་ལོ་ངོ་བརྒྱ་ཐམས་པ་(ཁོང་གཤེགས་ནས་ལོ་ངོ་ལྔ་བཅུ་) འཁོར་བའི་མེས་པོ་ཚེས་འདུ་ཚོགས་འདུ་ཚོགས་སྐབས། དགོ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་ལགས་ཀྱི་ཞབས་ཀྱིས་ཚམས་ལང་མཇལ་མ་སྲོང་བའི་གྲོང་ཁྱིམ་ཞེས་ལོ་གུ་ལ་དགོ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་ལགས་ནས་བོད་རྒྱལ་པོའི་ཐོག་ལ་བཞག་པའི་ལྷགས་ཀྱི་ཞབས་ཀྱིས་ཀྱི་ལྷན་ཀྱི་ལོ་སྐབས་བྱུང་། ཚོགས་འདུ་དེ་ལ་རིན་མེད་ཀྱིས་མི་ཀུན་ལྷགས་ཚོགས་པ་དང་། དེར་བཞུགས་དང་། འགྲོམས་སྟོན། བརྟན་ཐག་སྟོན་པ་སོགས་བཞུགས་ཀྱི་ལྷན་པོ་ཡོད།

རྒྱལ་སྤྱིའི་ཐོག་གི་དགོ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་ལགས་ཀྱི་ཁྱིམ་མི་དང་གྲོགས་པོ། མཁུ་པ། རྣམ་ཐར་རྩེ་མ་པ་པོ། ཁོང་གི་རི་མོ་དང་ལྷག་གིས་སོགས་གཅིག་ཉར་གནང་མཁུ་བཅས་ཉིན་གསུམ་གྱི་ཚོགས་འདུ་འདིར་ཞུགས། དགོ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་ལགས་ཀྱི་མཛོད་ཀྱིས་ཤེས་འདོད་པ་དང་ཁོང་ལ་མེས་པོ་ཚེས་འདུ་ཞེས་ལོ་གུ་ལ་རྣམས་དོ་སྣང་དང་སྤྱོད་སྤྱོད་གིས་ཚོགས་འདུ་ཕེབས་གངས་ནི་དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་ཚོགས་ཁང་གི་ཤོང་ཚད་ལས་བརྒྱལ་བ་བྱུང་།

རྗོན་ལོ་པོ་ལགས་ཀྱི་དབུ་འཇུག་གསུང་།

རྣམ་རྒྱལ་གྲུ་ཚང་གི་དགོ་འདུན་པ་གསུམ་(རྒྱུ་ཡོག་ན་བཞུགས།)ཀྱིས་དགོ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱིས་དམིགས་བསལ་གྱིས་ཐུགས་མཉེས་པོ་གནང་སྲོང་བའི་སྟོན་ལམ་གཉིས་གསུང་འདོན་གྱིས་མེས་པོ་ཚེས་འདུ་ཚོགས་འདུ་ཚོགས་འཁོར་བའི་ལྷན་པོ། སྟོན་ལམ་གསུངས་ཀྱིས་དགོ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་ལགས་ཀྱི་སྤྱི་ཚོལ་འདུ་ཞུགས་ལམ་ལུགས་ལ་འཛོམས་ལགས་ནས་རང་གི་སྤྱི་དཔེ་ལ་དམ་པའི་སྐྱེ་པར་གྱི་མཁུན་དུ་མར་མེ་ཞལ་འབྲིད་དང་གུས་ལྷག་ལུ། དགོ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་ལགས་ཀྱི་སྐྱེ་བའི་ཚོ་བརྟན་གཡུ་སྟོན་ལགས་ནས་ཚོགས་འདུ་འདིར་ཆེད་དུ་བརྟན་ཐག་གི་ལམ་ནས་ཐུགས་ཀྱི་ཆེ་ཞུ་གནང་བའི་བརྟན་ཐག་ཚོགས་ལྷགས་པ་རྣམས་ལ་གཟིགས་འདུལ་ལུས། (ཚོགས་འདུ་དེ་གྲོ་ལ་ནས་ལྷག་གཉིས་ཚམས་ཀྱི་མེས་པོ་ཚེས་འདུ་ཚོ་བརྟན་གཡུ་སྟོན་ལགས་སྐྱེ་བའི་འཕེན་པ་ཚོགས་པའི་སྤྱོད་གནས་བྱུང་།) དེ་ནས་དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་འགན་འཛིན་པ་དང་མཁུ་པ་འབྲུམ་ལགས་ནས་ཚོགས་འདུ་དབུ་འཇུག་གྱི་གསུང་བཤད་གནང་།

Donald Lopez mused aloud to the audience gathered for the Gedun Choephel Centennial Conference, "I would like to think that Gedun Choephel would be surprised, amused, and honored by this gathering, to know a hundred years after his birth there is a special symposium in New York celebrating his life." He added, "You probably know he very much wanted to come to New York, and probably would have done so if World War II hadn't broken out. You can only imagine how the course of Tibetan Studies would have changed if he had come to New York in 1941."

Last fall, November 7–9, 2003, New York City was able to experience the impact Gedun Choephel has had on Tibetan Studies even without ever having set foot in this country, when Latse Library hosted the Gedun Choephel Centennial Conference, commemorating the 100-year anniversary of the birth of Tibet's first modern scholar (1903–1951), just over fifty years after his death. The event, free and open to the public, featured panel discussions, exhibits, video, and other presentations.

Family and friends of Gedun Choephel, scholars, biographers, and collectors from around the world and from around the corner came to participate in this three-day event. The library's conference room was filled to capacity with interested and enthusiastic audience members who came to honor the memory and the legacy of Gedun Choephel.

An Auspicious Beginning

To open the conference, monks from Namgyal Monastery (Ithaca, New York) recited passages from two prayers for which Gedun Choephel is known to have shown special fondness. Gedun Choephel's daughter, Gakyi Yangzom, lit a lamp offering before a portrait of her father, and a videotaped message from Gedun Choephel's wife, Tseten Yudon, was shown. Finally, Library Director Pema Bhum made welcoming remarks to the audience.

The varied panels and speaker topics reflected Gedun Choephel's wide ranging hats as accomplished scholar, translator, traveler, artist, and dialectician. Proceedings began with the panel "Written Works of Gedun Choephel," for which Kirti Rinpoche (India) served as moderator, and which featured discussion by Ngawangthondup Narkyid (India); Tashi Tsering (Amnye Machen Institute, India); Hortsang Jigme (India); and Dorje Gyal (Rebkong).

དགའ་ལྷོ་དབང་མ་འཛོམས་དང་
བྱམས་པ་བསྟན་དར་གཉིས་ནས་
ཚོགས་འདུ་འགོ་བཙུག་པའི་
ཉན་བཞིན་པ།

Gakyi Yangzom
and Jampa Tendar
Horkhang listen
to conference
proceedings

བཀོད་སྤྱོད་གི་ཚོགས་སྐོར་དང་བརྗེན་གཞི་འདྲ་མིན་གྱི་གསུང་བཤའ་གནང་མ་ཁར་རྣམས་
གྲིས་དགའ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་ལགས་ནི་མ་ཁྲེན་སྒོའི་ཕྱོགས་ཚུལ་ཚན་གྱི་མ་ཁས་དབང་དང་། ལོ་ན་ལྔ་བ།
སྐུ་རྩལ་པ། རིགས་ལམ་པ་བཅས་གྱི་ཕྱོགས་ཚུལ་ཚན་མངོན་ཐབས་གནང་ཡོད། བཀོད་སྤྱོད་གི་
ཚོགས་སྐོར་དང་པོ་ནི་དགའ་ཚེས་མཚོགས་པའི་གྲྭ་གསུང་ཚུལ་གྱི་སྐོར་ཞེས་པའི་ཐོག་ནས་འགོ་རྒྱུགས།
ཀུན་རིན་པོ་ཆེ་(རྒྱ་གར་ནས་ཕེབས།)ནས་ཚོགས་སྐོར་འདིར་དབུ་འཛུགས་གནང་། མ་ཁས་
དབང་ལྷ་རྒྱུད་དགའ་དབང་དོན་གྲུབ་(རྒྱ་གར།)། བཀྲ་ཤིས་ཚེ་རིང་(རྒྱ་གར།)། ཨ་ལྷོ་མེ་
ཚེན་པོ་དེ་གི་རིག་གཞུང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་།། ཉོར་གཙུག་པོ་ལུ་འཇུག་པའི་(རྒྱ་གར།)། རྩོམ་
རྒྱུ་(རིབ་པོ་དང་།)བཅས་གྲིས་གསུང་བཤའ་གནང་།

ཉིན་དེའི་ཕྱི་དྲོ་དགའ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་གསུང་ཚུལ་ཡིག་སྐུར་སྐོར་ལ་བཀོད་སྤྱོད་འབྲུག་
པོ་ཞིག་གྲུང་། ཚོགས་སྐོར་དེ་རྩོམ་ལོ་པོ་ལགས་ནས་དབུ་འཛུགས་གནང་། རྩོམ་ལོ་པོ་
ལགས་ནི་མེ་ཞེ་སྟན་སྒོའི་བྲམ་ཚེན་མོ་དེ་ནང་ཚོས་དང་པོ་དང་རིག་པའི་དགའ་ཚེན་ཚེན་མོ་ཞིག་ཡིན་ཅིང་།
ཁོང་ནི་དགའ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་སྐུ་ཚོ་དང་གསུང་ཚུལ་ལ་དུས་ལུགས་རིང་པོར་ཞིབ་འཇུག་
གནང་མ་ཁར་གྱི་མ་ཁས་པ་ཞིག་ཡིན། ཁོང་གིས་པོ་དེ་གི་འདོད་པའི་བསྟན་བཅོས་ཞེས་པའི་ཚུལ་
པ་པོ་དང་། དགའ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་འདོད་པའི་བསྟན་བཅོས་དབྱིན་ཡིག་ཏུ་སྐུར་མ་ཁར་དགའ་
ཚེན་ཚེན་མོ་རྩོམ་པའི་ཉོན་ལྷན་གྱི་སོ་སོ་ཚོགས་ཞུགས་པ་ཡོངས་ལ་དེ་སྟོན་གནང་། དགའ་ཚེན་ཚེན་མོ་
རྩོམ་པའི་ཉོན་ལྷན་གྱི་སོ་སོ་ཚོགས་ཞུགས་པའི་ཉོན་ལྷན་འདི་དུས་དེར་དགའ་ཚོས་ལགས་ཀྱི་འདོད་པའི་
བསྟན་བཅོས་དབྱིན་ཡིག་ཏུ་སྐུར་ཚུལ་གསུང་བཤའ་གནང་། University of Hamburg
ཟེར་བའི་སྐོར་བྲམ་ཚེན་མོ་འི་ Doctor ཟེར་བའི་ལག་ཁྲུང་ཚན་གྱི་སྐོར་སྟོན་བྱེད་བཞིན་པའི་ཨོ་
རམ་རྒྱུ་མིང་རྒྱ་ལེ་ཞེས་པའི་སྐུ་རྩལ་ལ་(ཨ་ཕོ་སྤུ་རྒྱ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་) མཛེད་པའི་དགའ་འདུན་ཚོས་
འཕེལ་གྱི་རྣམ་ཐར་ཕྱི་སྐྱོད་དུ་སྐུར་མ་ཁར་དང་། དགའ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་སྐུ་
སྐུ་བ་དགོངས་རྒྱུ་རྒྱ་ལྷོ་གྱི་སྐུར་མ་ཁར། ལོ་སྟོན་ཀྱི་ལོ་སྟོན་ལོ་དང་པོའི་ཞི་ལའི་སྐོར་བྲམ་སྐོར་
བྲམ་ཚེན་མོ་དེ་གི་ཚུལ་ལ་དབང་རྒྱུ་ལ་གཉིས་ཀྱི་ཚོགས་སྐོར་འདིར་ཞུགས་ནས་གསུང་བཤའ་
གནང་།

ཉིན་དང་པོའི་ཚོགས་འདུ་འགོ་བཙུག་ཏུ་ཀུན་རིན་པོ་ཆེ་ནས་པོ་ཆེ་གི་གྲྭ་གསུང་ཚུལ་གསུང་པ་
དགའ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་སྐུ་ཚོ་དང་བྱེད་ཞབས་བཏགས་མ་ཞེས་པའི་ཚོགས་འདུ་གསུང་བཤའ་གནང་
མ་ཁར་གྱི་མ་ཁས་དབང་རྣམས་དང་ཉན་མ་ཁར་རྣམས་ལ་གསོལ་མས་སུ་བསྐྱེད་ཅིང་། གསོལ་
མས་ཀྱི་ཕུག་དེབ་ལེ་བཞིན་མཚན་རྟགས་བསྐྱོད།

བརྗེན་དུ་ཕངས་པའི་སྐྱེ་ཆོ།

ཚོགས་འདུ་འགོ་ཉིན་གཉིས་པར་དགའ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་ཞུས་མཇུག་གསུང་ཐོས་སྟོང་
མ་ཁར་རྣམས་ཀྱིས་པར་དགའ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་དཔྱད་སྐྱོད་ཞུགས་པའི་དགའ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་སྐོར་
གསུང་བཤའ་གནང་། གསུང་བཤའ་གནང་མ་ཁར་གྱི་གསུང་ལུ་དགའ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་སྐོར་
དང་འབྲེལ་འདྲིས་ཡོད་ཅིང་། དགའ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་སྐོར་ལུ་མ་མོ་ལོ་ལྷ་ཡིན་སྐབས་
དེའི་ཐང་ག་ཡང་ལུང་མེད་ཅིག་གིས་བཞེངས་ན་ཕྱིན་ལེགས་པ་ཡོང་བའི་དགོངས་བཞེད་ལྟར།
སྐོར་ལའི་ཐང་ག་བཞེངས་མ་ཁར་ལྷ་ལྷ་སྐོར་གྱི་སྐོར་ལྷ་དབང་། དགའ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་

In the afternoon there was a lively panel on the translation of works by Gedun Choephel moderated by Donald Lopez (U.S.A.), a professor of Buddhist and Tibetan Studies at University of Michigan and long-time researcher and scholar on the life and works of Gedun Choephel. He introduced Dr. Jeffrey Hopkins (U.S.A.) of University of Virginia, author of *The Tibetan Arts of Love*, a translation of Gedun Choephel’s *‘Dod pa’i bstan bcos* (Treatise of Passion) who spoke about how he came to translate that particular work. Also on the translation panel were Irmgard Mengele (Germany), a PhD student from University of Hamburg and translator of Sherab Gyatso’s biography of Gedun Choephel; and Pema Wangyal (U.S.A.) of Hsi Lai University in Los Angeles, who has translated Gedun Choephel’s *Klu sgrub dgongs rgyan* into Chinese (*Zhong guan jing yao*) and English (*Clarifying the Core of Madhyamika: Ornament of the Thought of Nagarjuna*).

The first day of the conference ended with Kirti Rinpoche personally handing out to every member of the audience copies of the revised version of his pioneering work on Gedun Choephel, *Dge ‘dun chos ‘phel gyi rab byed*, published to coincide with the conference. This was accompanied by a book-signing by the author.

Celebrating a Life

The second day of the conference was devoted to personal reminiscences and biographical accounts of Gedun Choephel. Speakers included Ngawangthondup Narkyid, a student of Gedun

ཉན་མཁའ་མེད་ཀྱི་ཕུག་རྗེས།

ཚོགས་སྐོར་མཐའ་མ་དེ་ནི་དང་རབས་སྤྱི་ཚོགས་སུ་དགོ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་གོ་བོ་བའ་གྱི་སྐོར་
ཡིན་ལ། བདེ་སྤྱོད་བཟང་མོ་ (Heather Stoddard) ལགས་ནས་ཚོགས་སྐོར་དེའི་དབུ་
འཛོན་གནང་། འཇམ་དབྱངས་ཚོར་བྱ་ལགས་(ཨ་རི་)དང་། མེལ་མེན་སློལ་སྤྱིན་ལགས་(ཨ་
རི་)། ཚེ་རིང་ཤུག་ལགས་(དབྱིན་ལན་)། འཕུ་ཡོན་ཡིན་ལགས་(མི་ཅིན་)བཅས་ཀྱིས་
གསུང་བཤད་གནང་། གསུང་བཤད་གནང་མཁན་ཕན་ཚུན་བར་ལ་བགོ་སྐྱོང་འབྲུག་པོ་བྱུང་བ་
མ་ཟད། ཉན་མཁའ་མེད་ཀྱི་ཁྲོད་ནས་ཀྱང་དེ་དང་དགོངས་ཚུལ་གསར་པ་འདོན་མཁན་གང་
མང་བྱུང་། ཚོགས་ཞུགས་པ་ཡོངས་བགོ་སྐྱོང་ལ་ཅུ་གཅིག་ཏུ་གཞེས་ནས་ཚོགས་འདུ་གྲོལ་
དུས་ལས་ཚུ་ཚོར་གཅིག་ཅུ་འགྲུངས་པར་གྱུར་ན་ཡང་། ཉན་མཁའ་མེད་དུང་ཐུགས་སྐྱོང་
ལས་མ་གྲོལ་ཏེ། སུ་མཐའ་ནས་དེ་བཞེད་པ་དང་བགོ་སྐྱོང་བྱུང་བ་འདི་ནི་དགོ་འདུན་ཚོས་
འཕེལ་ལགས་ད་ལྟའི་དུས་འདི་ལ་ཡང་དུང་ཤུགས་རྒྱུན་ཅན་གྱི་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་ཞིག་ཡིན་པ་མངོན་
ཡོད།

ཚོགས་སྐོར་དེ་དག་གི་ཐོག་ལ། དགོ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་ལགས་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་དང་།
ཕུག་བསྟར་མའི་ཡིག་རིགས། རི་མོ་བཅས་སྤྱོད་མ་བྱུང་མ་སྤོང་བའི་འགྲེམས་སྤྱོད་རྒྱ་ཆེན་བྱས།
འགྲེམས་སྤྱོད་ཀྱི་ནང་དུ་ཚོར་ཁང་བྱམས་པ་བསྟན་དར་ལགས་དང་། ར་རམས་ལར་
ཡོད་པའི་བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་། ཨ་ལྷོས་མེ་ཆེན་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་བཅས་
སུ་བཞུགས་པའི་དགོ་ཚོས་ལགས་ཀྱི་ཡིག་རིགས་ཕུག་བསྟར་མ་དང་འགྲེལ་ཡོད་དུས་དེབ།
ཨ་ལྷོ་པད་མ་བྱམས་ལགས་ནས་གཅིག་ཉར་གནང་ཡོད་ཅིང་ད་བར་དུ་མིའི་མཐོང་ཡུལ་དུ་མ་གྱུར་
བའི་དགོ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་ཕུག་བསྟར་མའི་རི་མོ་རྣམས། ཀཱི་རི་པོ་ཆེ་མཚོ་གནས་
གཅིག་ཉར་གནང་ཡོད་པའི་དཔེ་དེབ་པར་གཞི་རྒྱུ་གས། གཡུང་དུང་རྒྱལ་ལགས་ཚོགས་འདུ་
འདིར་ཕེབས་ཞུགས་གནང་མ་ཐུབ་པར་ངོ་ཚོར་མངས་སེམས་ཆེ་ཡང་། ཁོང་གིས་སེམས་འཕྲིང་ཅི་
ཡང་མེད་པའི་སྐོར་གསུངས་པའི་གནང་བའི་དགོ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་ལགས་ཀྱི་འབྲུངས་གཞིས་སུ་
བཞུགས་པའི་ཁོང་གི་སྤྱི་ཚོགས་དང་ཕུག་དེབ་ཕུག་བྱིས། དཔེ་རན་དགོ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་ལགས་
དགྲུང་ལོ་བཅུ་ཅུ་ཀྱི་སྐབས་ལ་བྱིས་པར་གྲགས་པའི་ཐང་གཞུ་བུ་སོགས་འགྲེམས་སྤྱོད་བྱས།

གཞན་ཡང་སུའི་སི་ཡི་སྤྱོད་བརྟན་བཟོ་མཁན་ལུ་ལུ་ལི་མུད་ལིར་གྱིས་དགོ་འདུན་ཚོས་
འཕེལ་གྱི་སྐོར་ལ་གསར་བཟོ་བྱུང་བའི་སྤྱོད་བརྟན་ཁོང་ཁོ་ཅན་གྱི་གྲ་པ་ཞེས་པ་དེའི་དུས་བུ་ཁ་
ཤས་དང་། བ་རན་སི་ནས་ཡིན་པའི་རེ་ལེ་རྗེ་མཚན་རེ་ལགས་ནས་དགོ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་
ལགས་ཀྱི་འབྲུངས་ཡུལ་དང་རེབ་གོང་ན་ཡོད་པའི་དགོ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་སྤྱོད་འབྲིང་ཟེར་
བ་གཉིས་བརྟན་ཐག་ཏུ་ཕབ་ཡོད་པ་བཅས་ཚོགས་ཞུགས་པ་ཡོངས་ལ་གཟིགས་འབྲུལ་གནང་།
ལ་ཅུ་དཔེ་མཛོད་ཁང་ནས་ཚོགས་འདུ་འདིའི་བྱུང་རིམ་ཆ་ཚང་མ་འོངས་པར་ངོ་ཚོའི་བྲ་གནས་ཀྱི་
སྤོང་ནས་གཏོང་འཆར་ཡིན། འདི་ག་དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་འགྲུང་གི་ལས་འགུལ་རྣམས་འདི་གའི་
བྲ་གནས་ལ་གཟིགས་རོགས།

ང་ཚོའི་ཚོགས་འདུ་འདིའི་སྐོར་མཁའ་མེད་འདོད་ཡོད་པ་རྣམས་ཀྱིས་ང་ཚོའི་བྲ་རྒྱ་
www.latse.org ལ་གཟིགས་རོགས། ■ ■

entitled, "Gedun Choephel as Artist: the First Tibetan Modernist?" in which she examined the personal painting style of Gedun Choephel in the context of his experiences and influences in India and Sri Lanka, and presented her findings on a wall painting of a Wheel of Life in a temple in Kalimpong, which she believes to have been painted by Gedun Choephel.

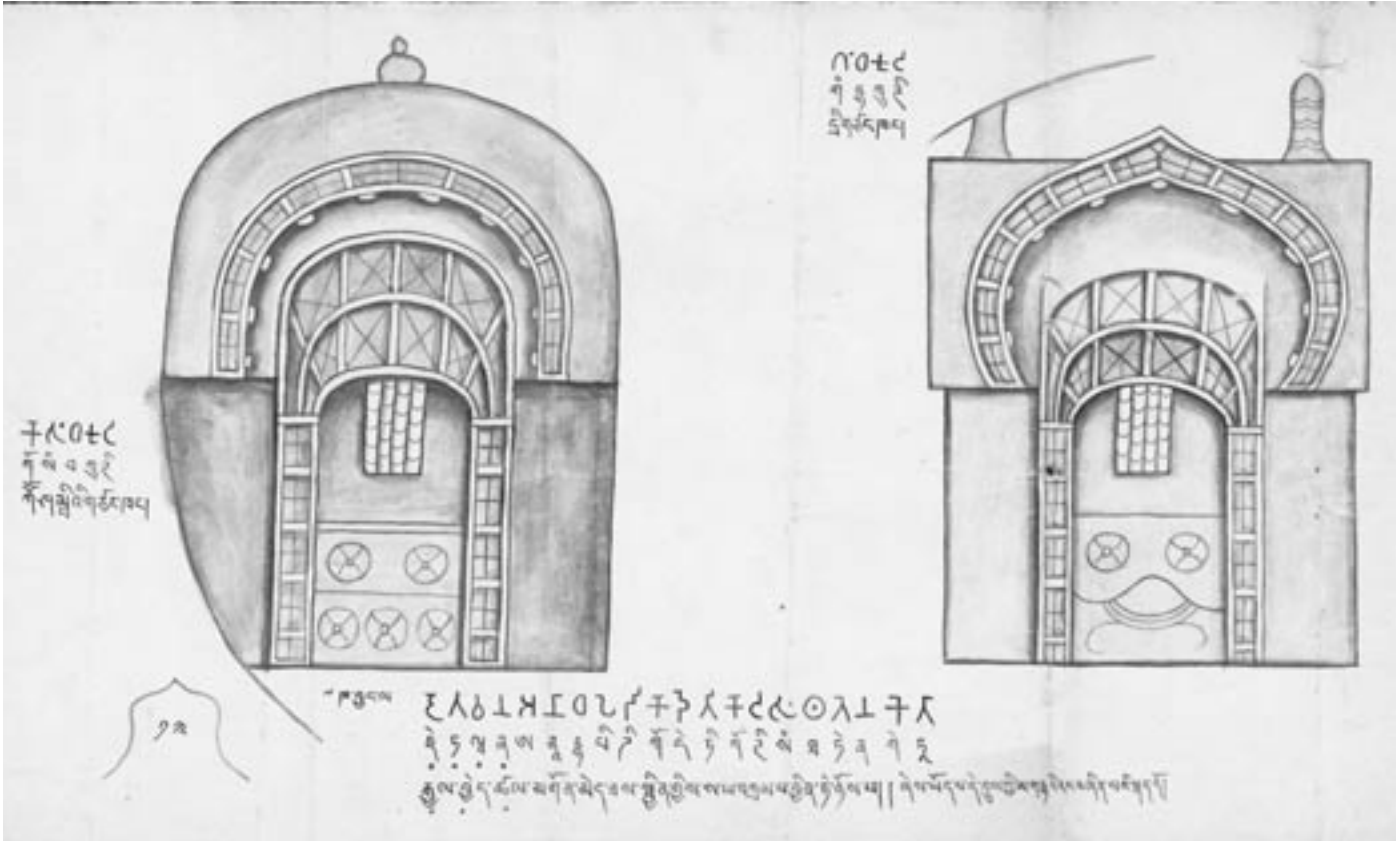
An Enduring Legacy

The last panel of the conference, a roundtable discussion of Gedun Choephel's role in modern times moderated by Heather Stoddard (France) and featuring discussants Jamyang Norbu; Melvyn Goldstein (U.S.A), Tsering Shakya (United Kingdom), and Du Yongbin (P.R.China) produced lively exchange between participants and drew interesting comments and questions from the audience. Although running overtime by almost an hour, the audience remained rapt and engaged, a testament to the importance and enduring meaning and influence Gedun Choephel continues to hold in our time.

In addition to the panels, the conference featured an unprecedented exhibit of Gedun Choephel's personal effects, manuscripts, and artwork. Highlights included a unique journal and manuscript in the possession of Horkhang Jampa Tendar; manuscripts from the Library of Tibetan Works and Archives and the Amnye Machen Institute; manuscripts, photographs, and first editions from the collections of Tashi Tsering; never before exhibited artworks by Gedun Choephel courtesy of Pema Byams; and first editions from the collection of Kirti Rinpoche. Yungdrung Gyal, although unfortunately unable to attend the conference, generously loaned to the library personal items of Gedun Choephel from the latter's home in Rebkong, including a personal writing table and a thangka painted by Gedun Choephel as a teenager.

Other highlights included a sneak preview of a new documentary on Gedun Choephel entitled *Angry Monk* by Swiss filmmaker Luc Schaedler (Angry Monk Productions), and a presentation by Raphael Demandre (France) with video footage of Gedun Choephel's birthplace and the construction of the Gedun Choephel Middle School in Rebkong.

Latse Library plans to make a video of the conference proceedings available on our website in the coming months. Please check our website for future developments and to view the conference program. ■ ■

ཕད་མ་བྱམས་ཀྱིས་གཅེས་ཉར་གནང་བའི་རི་མོ་

THE PEMA BYAMS COLLECTION

དགེ་འདུན་ཚེས་འཕེལ་གྱིས་བྲིས་པའི་ རི་མོ་གསལ་རྟོག་

དགེ་འདུན་ཚེས་འཕེལ་ཟེས་བྲིས་ཚོགས་འདུའི་སྐབས། ལ་ཙུ་དཔེ་མཛོད་ཁང་ནས་དགེ་འདུན་ཚེས་འཕེལ་གྱི་ཕྱག་བསྟར་མའི་རི་མོ་གྲངས་ཉེར་བདུན་འགྲུམས་སྟོན་བྱས། རི་མོ་དེ་དག་ནི་ཨ་མདོ་གཙོ་སློབ་(ཀན་སུའུ་གཙོ་སློབ་མོང་གྲོང་།)ན་བཞུགས་པའི་ཨ་ལྷུ་པད་མ་བྱམས་ལགས་ནས་ཞེ་ལྷོ་ཡོག་གོང་གྲོང་ལ་བསྐྱམས་ཐེབས་པ་ཡིན། ཨ་ལྷུ་པད་མ་བྱམས་ལགས་ཀྱི་སྐྱེ་བའདུག་པོ་བསམ་མ་གཏན་རྒྱ་མཚོ་མཚོག་ནི་སྟོན་མ་དགེ་འདུན་ཚེས་འཕེལ་མཚོག་མོ་བྲང་བཀའ་ལྷན་འབྲེལ་ལ་ཚོས་ཞུགས་གནང་སྐབས་ཀྱི་གྲོགས་པོ་ཡིན། རི་མོ་དེ་དག་བསམ་མ་གཏན་རྒྱ་མཚོ་མཚོག་གི་ཕྱག་ཏུ་ཇི་ལྟར་མེད་ལུགས་མི་གསལ་ཡང་། ཁོང་གིས་སྐྱེ་བའདུག་པོ་གཅེས་ཉར་གནང་སྟེ། ཁོང་ཚང་ཞིང་གཞན་དུ་གཤེགས་ཟེས་ཨ་ལྷུ་པད་མ་བྱམས་ལགས་ནས་གཅེས་ཉར་གནང་། འདས་ལོའི་སྤྱི་ཚུལ་བཅུ་གཅིག་པར་ལ་ཙུ་དཔེ་མཛོད་ཁང་ནས་དགེ་འདུན་ཚེས་འཕེལ་འབྲུངས་ནས་ལོ་ངོ་བརྒྱ་འགོར་བ་ལ་ཟེས་བྲིས་ཚོགས་འདུའི་ཨ་ལྷུ་པད་མ་བྱམས་ཀྱང་གདན་ཞུས་ལྟར་ཐེབས་པ་མ་ཟད། རི་མོ་དེ་དག་ཀྱང་བསྐྱམས་ཐེབས་པར་བརྟན་ཚོགས་ཞུགས་ཀྱན་གྱིས་རི་མོ་དེ་དག་ལ་མཇལ་བའི་སྐལ་བཟང་ལྷན་པར་གྱུར།

Newly-Discovered Artwork by Gedun Choephel

Latse Library was honored to be able to introduce to the audience at the Gedun Choephel Centennial Conference a recent discovery of twenty-seven illustrations by Gedun Choephel’s own hand. The collection was brought to New York City by Pema Byams who lives in Gtsos (Hezuo County, Gansu Province) in Amdo. Her late husband was Samten Gyamtso, who knew Gedun Choephel while both were in Labrang Monastery’s Thoetsamling (Thos-bsam-gling). There is no information on how Samten Gyamtso acquired these illustrations, but we do know that he kept them carefully throughout his lifetime. After his death, care of the collection went to Pema Byams. It is due to her generosity and adventurous spirit that Latse had the opportunity to display them in the library last November, when Pema Byams traveled from her home in Hezuo to New York City to attend the conference at Latse’s invitation.

ཨ་ལྷེ་པད་མ་བྱམས་རང་ཡང་མི་ཚོའི་ཉམས་སྲོང་རིན་ཐང་དང་ལྷན་པ་ཞིག་ཡིན། མོ་ནི་རྒྱ་ནག་སྐད་ཀྱི་སློབ་གསུང་བོད་སྐད་དུ་ཕབ་སྐྱུར་དང་དག་ཐོག་གི་འཁབ་སྟོན་གནང་མཁུག་བོད་པ་བྱུང་མེད་དང་པོ་ཡིན་ལ། མོས་མཁུག་དབང་གསུང་རབ་རྒྱ་མཚོ་དང་། བསོད་ནམས་རིན་ཆེན། མོ་རང་གི་སྐྱེ་བུ་བསམ་གཏུན་རྒྱ་མཚོ་སོགས་དང་མཉམ་དུ་ལོ་རབས་ལྷུ་བཅུའི་ནང་ལ་ཕྱག་ལས་དེ་གནང་། ཡང་ལོ་རབས་དྲུག་ཅུའི་ནང་ཅམ་ལ་བོད་ཡིག་དུས་དེབ་འབྲེག་པའི་འཚོ་བ་ཞེས་པ་དེའི་ཚུམ་སྒྲིག་དང་ཡིག་སྐྱུར་གྱི་ཕྱག་ལས་གནང་། རིག་གནས་གསར་བེེ་མཇུག་བསྒྲིལ་ཇེས་ཨ་ལྷེ་པད་མ་བྱམས་ལགས་ནས་ཀན་ལྷོ་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་ཚོམ་སྒྲིག་ཡིག་སྐྱུར་ཁང་ཞེས་པ་དེའི་འགན་འཛིན་གྱི་ལས་འགན་བཞེས་ཤིང་། དམུ་དགེ་བསམ་གཏུན་ལྷ་བུའི་མཁུག་དབང་ནམས་དང་བཀའ་བསྐྱུར་གྱིས་བོད་ཀྱི་དཔེ་རིང་གང་མང་ཞིག་པར་སྐྱུར་གནང་། ད་ལྟ་ཨ་ལྷེ་པད་མ་བྱམས་ལགས་དགུང་ལོ་བདུན་ཅུ་ལྷག་ལ་ཕེབས་ཏེ་རྒྱ་ཡི་ལྱིས་བཞུགས་ཡོད།

ཨ་ལྷེ་པད་མ་བྱམས་ལགས་ནས་གཅེས་ཉར་གནང་བའི་རི་མོ་སྐོར་འདི་ས་མི་རྣམས་ཀྱི་དགོ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་རི་མོའི་མཐོང་སྣང་ལ་རྒྱ་སྐྱེད་བྱུང་ཡོད། སྟོན་མ་མི་མང་ཤོས་ཀྱིས་མཐོང་བའི་དགོ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་རི་མོ་ནི་འཇར་མན་ན་བཞུགས་པའི་ Gustav Roth ལགས་ཀྱིས་གཅེས་ཉར་གནང་ཡོད་པའི་དགོ་ཚོས་ཀྱི་རི་མོ་སྐྱེད་ལོ་ལྷོ་རྒྱུ་དེ་ཡིན། ད་ཐང་ས་ཀྱི་རི་མོ་གྲངས་ཉེར་བདུན་པོ་དེ་རྒྱ་ཚོན་གྱི་རྒྱུ་བྱིས་དང་ཞིབ་བྲིས་གཉིས་ཀ་ཡོད་པ་དང་། སྐྱག་ཚད་ལྷ་སྐྱུག་གིས་བྲིས་པ་ཡང་ཁ་ཤས་ཡོད། རི་མོ་མང་ཆེ་ཤོས་ལ་དགོ་ཚོས་རང་གི་མཚན་རྟགས་སམ་ཐེལ་ཚོ་བསྐྱོན་འདུག

ཨ་ལྷེ་པད་མ་བྱམས་ཀྱིས་གསུངས་པ་ལྟར་ན། དང་པོ་རི་མོ་འདིའི་སྐོར་གྲངས་ལྷ་བཅུ་ལྷག་ཡོད་ཀྱང་། རིག་གནས་གསར་བེེའི་སྐབས་ལ་སྐོར་ཞིག་འཐོར་གྲུར་དུ་སོང་མཐར་ད་ལྟ་གྲངས་ཉེར་ཉེར་བདུན་པོ་འདི་ལྷག་ཡོད་པ་རེད། དགོ་ཚོས་མཚོག་ནས་རི་མོ་དེ་དག་རི་རེ་ལ་ཨང་གྲངས་བསྐྱོན་ཡོད་པ་ལས། ད་ཡོད་ཀྱི་རི་མོ་ལས་མཐོང་བའི་ཨང་གྲངས་མཐོ་ཤོས་ནི་ ༡༧༤ ཡིན་ཅིང་། འདིས་ཉུང་མཐའ་ཡང་དགོ་ཚོས་མཚོག་ནས་རི་མོ་གྲངས་ ༡༧༤ བྲིས་ཡོད་པ་བསྟན་ཡོད།

རི་མོ་དེ་དག་གིས་གཙོ་བོ་དགོ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་རང་ཉིད་ཕེབས་སྲོང་བའི་རྒྱ་གར་དང་སིང་ག་ལ་ཡི་ཡུལ་སྲོལ་གོ་མས་གཤིས་དང་། གནས་ཆེན། ཕྱི་ཤིང་མེ་ཏོག་སོགས་ངོ་སྟོན་གནང་ཡོད། རི་མོ་དེ་དག་ལས་ཁག་ཅིག་དགོ་ཚོས་ཀྱི་གསུང་ཚུམ་གཏུམ་རྒྱུད་གསེར་གྱི་ཐང་མ་ཞེས་པའི་ནང་དུ་གསལ་བཤད་གནང་ཡོད་པ་དེ་དག་རི་མོའི་གཤམ་གྱི་འགྲེལ་བཤད་དང་ཚོག་ཐག་ཅང་ཉེ་བ་ཡང་ཡོད། ■ ■

གཡས།
པད་མ་བྱམས།
༡༩༣༦ ལོར།

གཡོན།
པད་མ་བྱམས།
༢༠༠༢ ལོའི་སྤྱི་ཟླ་ ༡༡ པའི་ནང་ལ།

Right:
Pema Byams
in 1956.

Left:
Pema Byams
in November 2003.

Pema Byams herself has had an illustrious career. This remarkable woman was a pioneer in the Tibetan language television and film industry. Working with a group of scholars and actors (including Sungrab Gyatso, Sonam Rinchen, and her husband Samten Gyamtso) in Qinghai in the 1950s, she was one of the first – and the first Tibetan woman – to translate and dub Chinese films into Tibetan. She also played a key role in the publication of the first Tibetan language magazine ‘Brog pa’i ‘tsho ba [Nomad Life] which first appeared in the 1960s. Now in her 70s and retired, she remains dedicated to the endurance of Tibetan language and culture.

The collection expands greatly the known corpus of art works by Gedun Choephel, previously limited to the famous sketchbook in the possession Gustav Roth in Germany. There are watercolors, both bold and delicate, and ink and charcoal sketches. Many of the works are signed or stamped with one of two of Gedun Choephel’s personal seals.

As Pema Byams relates, there were originally around fifty pieces in this collection, but during the Cultural Revolution a portion was lost and only twenty-seven remain. Gedun Choephel numbered all his drawings and paintings in this collection. Among these twenty-seven pieces, the highest number written is 178, which suggests that Gedun Choephel made at least 178 of such illustrations.

The illustrations mainly introduce the culture, traditions, famous sites, and flora of India and Sri Lanka, areas Gedun Choephel visited and wrote about. Some of the topics of the illustrations can be found described in *Giam rgyud gser gyi thang ma* [The Golden Spread]; indeed some of the captions accompanying illustrations can be found repeated nearly word-for-word in that text. ■ ■

A Conversation Between JAMYANG NORBU AND ELLIOT SPERLING

*For most of his life, the notoriety of Jamyang Norbu in the Tibetan exile community has sprung from his unconventional stances—artistic and political. Upon receiving the prestigious Crossword Prize for Fiction in 2000, however, he joins the ranks of established world writers. The brilliant success of his novel *The Mandala of Sherlock Holmes* (Delhi: Harper Collins, 1999) in India prompted its publication in England, and in the United States. (The latter edition was titled *Sherlock Holmes: The Missing Years* in order to appeal to American readers.) The book has since been translated into seven languages: Dutch, French, German, Italian, Japanese, Portuguese, and Spanish.*

*Jamyang has also authored several short stories, collections of essays, and a volume entitled *Zlos-gar: Performing Traditions of Tibet*. The latter reflects his interests as director of the Tibetan Institute of Performing Arts in Dharamsala. In 1993, he co-founded the Amnye Machen Institute. Having spent the first fifty years of his life in India, Jamyang now lives in the Appalachian foothills of Tennessee. He is married and has two children, aged 7 and a newborn.*

The following discussion was held in the reading room of the Latse Contemporary Tibetan Cultural Library on November 9, 2003.

Elliot Sperling is professor of Tibetan Studies in the Department of Central Eurasian Studies at Indiana University.

Elliot Sperling: Jamyang la, it is often said that so much of literature is autobiographical. To what extent do your own experiences, growing up in India, growing up in the Darjeeling-Kalimpong area, carry over into *The Mandala of Sherlock Holmes*?

Jamyang Norbu: I used a kind of contrivance in the beginning, introducing the story through a *gter ma* or lost text that I discovered. But, the book itself is not even semi-autobiographical by a long shot. Of course, all the Sherlock Holmes stories, all the Kipling novels and stories, and the Ryder Haggard stories that I read as a child, in a way compelled me to write this book. It is my tribute to the three popular Victorian writers of my youth.

ES: I don't mean "autobiographical" in the sense that you lived the experience. But you came out of this milieu, having been educated in the Darjeeling-Kalimpong region, which for the Tibetan world (even prior to 1950) was truly one of *the cosmopolitan crossroads*. It was a place where you would find Indians, English, Tibetans, Bhutanese, Burmese....

JN: ...English, Americans, White Russians, Jews...

ES: One thinks of Kawaguchi coming out of Tibet and rushing, in Darjeeling, immediately to the home of Sarat Chandra Das. So it was a place where you had all of this cross-cultural fertilization and what you have produced in the book is really something that pictures a crossroads, if you will, between this English atmosphere, this Tibetan atmosphere, India, and so forth. So, in that sense, I was curious as to whether that part of your background was influential in leading you to the subject matter or piquing your interest.

JN: Oh, absolutely. In Darjeeling, I lived in an English house with fake Tudor crossbeams. It was called Minto Villa. Previous occupant: the family of Tom Stoppard. I went to a school where 15–20 years earlier, during the war years, Lawrence Durrell was studying. The British imperial influence was hugely influential in my producing this thing, plus, my own fascination with Tibet which to some extent came from reading Victorian writers on Tibet. I also heard a lot of stories of Tibet from my mother. I was fascinated with Tibet since I was very small. But, one of my first real feelings for Tibet came from finding in a second-hand bookshop Sven Hedin's three-volume *Trans-Himalaya* (1909–12). He made it all the way from Simla to Shigatse, and the book has a portrait of the Panchen Lama. It was in pristine condition! I bought it very cheap, with my pocket money. I just read, re-read, and re-read that book. And from then on, I read all the other books on the exploration of Tibet.

ES: Most people pick up your book and say, "Well, he is clearly influenced by Conan Doyle." But, another influence there, for which you don't have to dig very deeply, is Kipling.

JN: Yes.

ES: Some of Kipling's characters even populate the pages of *The Mandala of Sherlock Holmes*. I have to ask you about your attitude towards Kipling. He has been excoriated by many as "the supreme poet of imperialism," "arch-imperialist," etc. What is your attitude towards him?

JN: Well, my attitude towards Kipling is the attitude of every educated Indian. Politically they may disagree with him, but Indians love Kipling. I think most of Kipling's writings still sell very well there to this day. We all agree that sometimes his rather crude imperialism is offensive. But, that is completely negated or counter-balanced by his genuine feeling of love for India and the Indian people, especially in the novel *Kim*. So, my admiration for Kipling is unbounded. He is the only real writer of the Raj India that I can still read and not get bored!

ES: Would I be incorrect in saying that there's a certain strain of Anglophilia in the book? I don't mean that it is uncritical Anglophilia, of course, but there is a certain affinity there which has its roots, not simply in your own experience, but in the experience of Tibet going back to the period after the Thirteenth Dalai Lama's residence in Darjeeling, when the first Tibetans began to be educated in the English system, when a number of prominent people in Lhasa actually developed very warm and cordial relations with people, such as Charles Bell and others. Could you in some sense see this integration of Sherlock Holmes into the Tibetan world, which you have done very imaginatively, as following from that strain?

JN: Oh, absolutely. There is not only a strain of Anglophilia in the book (laughs), there is a whole streak of it in me. Of course, I am aware of the shortcomings of colonialism and imperialism. But, at the same time, I take my cue from great Indians: the doyen of the Bengal Renaissance, Raja Ramohan Roy, and even Gandhi. There was a whole revival of Indian civilization and appreciation of Indian culture and literature, which was started by the British and inspired Indians at that time, especially those from Bengal. Just because someone does some injustice to you, it should not compel you to completely disregard some of the good points in that person's culture. For Indians also, it was a great opening up of their mind to the West. Even now, Indians appreciate the legacy of the British Raj: a constitutional government, the parliament, the

law. All of these in some way bind the disparate people and religions of India together.

ES: Have you gotten any reaction about the book from China?

JN: China, no. Actually, just from Tibet. I don't think they have read it there, but I know some Tibetan writers are happy that a Tibetan writer outside has gained some kind of international recognition. I got a telephone call from a journalist at [a major paper]. He met a number of Tibetan writers and they told him, "Jamyang Norbu is our kind of writer." More than China, I have gotten a tremendous reaction from Indians. There has not been one negative reaction to the book from Indian readers, even from the very young. One high school student who read the book while trekking in Dharamsala recently wrote me saying, "You are the first

writer who has written some kind of fiction concerning the West and India and who looks at Indians in a funny, but not demeaning, way." In India, there is more of an internationalist attitude, even among poor Indians—an idea that we belong to a larger world. There has been no resentment from any Indians at showing this Indian figure [who helps Sherlock Holmes] basically as a sidekick to an English sahib. There is an Indian director who is trying to buy the rights to my book. He figures that just to be associated with Sherlock Holmes is an honour, even if you're nothing but a sidekick. That's the way I look at it too.

ES: Again, what I find funny is that here you have Darjeeling-Kalimpong, this great crossroads of Anglo-Indian-Tibetan-Himalayan culture, which in the 1950s was considered a "nest of spies." (Perhaps you remember this statement made by Zhou Enlai to Nehru concerning Kalimpong?) With this sort of mingling in your novel, you are glorifying a "nest of spies" or at least the milieu. Spies abound in your book, and British espionage beyond

the Himalayas plays a part as well. But, you have fun with this setting!

JN: That's all one can do with the spy genre. It's like James Bond, but mine is a kind of earlier version.... And it was not only spies, but a great many intellectuals too. Rabindranath Tagore had a house in Kalimpong. In Darjeeling we were neighbors to one of the greatest Bengali scientists, Sir Jagadish Chandra Bose (1860-1937). He was the first person to prove that plants are sentient. And we must remember that even in Darjeeling, there has been Chinese input. Not just the shoemakers and restaurateurs, but one of China's greatest modern thinkers from the Manchu dynasty, the neo-Confucianist Kang Youwei lived in Darjeeling with his daughter. He wrote his final book there, the *Datong Shu* [Book of the Great Community] (1897).

Such interesting and great people! It was not just ex-colonels living on half-pay in Darjeeling. There were former aristocracy, princes and kings. A relative of the Amir of Afghanistan, for example, was exiled to Darjeeling, living there on a British pension. Descendants of the last kings of Burma were living up in Kalimpong. When you had a party in those places, it was very very interesting. The duke from Tibet who had been exiled, Changlochen (Lcang lo can), lived there and supported himself by teaching Tibetan to schoolchildren. (laughs)

ES: You had people like Dorjiev, Prince Peter and Joseph Rock in Darjeeling. And Gedun Choephel (Dge 'dun chos 'phel) passed through the area as well. This is fascinating. It's cosmopolitan. And within the context of the cosmopolitan, I'd like to ask you: Where would you situate your book? I could imagine a critique which says this is not Tibetan writing. Your getting the Crossword Prize allows some people to put you in a box saying, "Well, this is that genre of Indian literature in English." In terms of world literature, if we can speak broadly, where do you situate your book? Is it English literature? Is it Tibetan literature written in English? Is it Indian literature?

JN: No, of course, it's English literature. It's like... Rushdie and Vikram Seth. We are writing in English. This is English literature. The *subject* is Tibet. The subject may be India, Victorian India. But, I'm an English writer as much as William Shakespeare ever was, or Milton. Maybe I'm not as good as they were, but I belong in that group.

ES: I note that you say "maybe!" You leave open the possibility that you are as good as Shakespeare or Milton. But who am I to dispute that? (laughs)

JN: At one point people used to try pushing all the writers from the colonies—from South Africa, Jamaica, India—into this rubric of “Commonwealth Writers.” They are not Commonwealth writers. They are English writers. One of these days, if I am prolific enough, I may find myself buried in Westminster...

ES: Do you plan to convert to Christianity in the near future?
(laughs)

JN: Well, if it gets me a spot there, in Westminster, I might...
(laughs)

ES: Again, in terms of English literature, a critic would say, “His models are not simply English. They are English imperialists of the Victoria–Edwardian period!”

JN: Yes, and quite deliberately. I am not trying to write a retrospective about this period. I am presenting this writing as a *period piece*, as if it were a document of someone who belonged to that period. So, you can’t put modern ideas into people from the turn of the last century. I wrote it as a piece of fiction, but there is nostalgia to some extent, because I don’t remember Tibet. I left when I was one year old. All my memory: literary constructs, they are constructs of talks with older people, interviews. I *know* Lhasa, Old Lhasa. I know where all the buildings are. But, it’s because of interviews. I can recall things that probably even people who lived in Lhasa don’t. So, yes, there’s a tremendous amount of nostalgia.

Sherlock Holmes has this expression: “The game’s afoot.” More than Buddhist, the book is Manichaeic, the forces of good fighting evil. That’s why the *mandala* I used in the book is the Kalachakra Tantra. For me, it is really the most un-Buddhist tantra. I would never write fiction around other Buddhist tantras, which for me are absolutely sacred. But the Kalachakra Tantra is apocalyptic and millenarian in a way that ideally serves the dramatic plot requirements of my book. So there you have it. ■ ■

The post-monsoon sky over the Arabian sea is hazeless and clear blue as a piece of Persian turquoise. The air, washed by the recent rains, is so fresh and clear that astride Malabar Point at Bombay one fancies that one can make out the coast line of Arabia, and even faintly smell in the breeze some of those ‘... Sabean odours from the spicy shore of Araby the blest.’¹

Of course it is all pure romantic fancy on my part; the whole bally thing is too far away to smell or see, but from my vantage point I managed to spot what I had come all this way to look for.

Through a scattering of dhows with their graceful lantine sails arching in the wind, the *S.S. Kohinoor* of the Peninsular and Oriental Steam Navigation Company cleaved the blue waters, the twin black funnels of the liner trailing a wispy ribbon of smoke. The ship was late, it should have arrived this morning. Through a pair of sub-efficient binoculars I had purchased at Bhindi Bazaar, I could just make out the name on the port bow. I quickly walked over the road to a waiting *ticca-ghari*. Hauling myself up onto the seat, I signalled to the coachman to proceed.

‘Chalo!’

‘Where, Babuji?’

‘The harbour, jaldi!’

He lashed the thin pony with a length of springy bamboo and the carriage trundled down Ridge Road. I popped a piece of betel-nut into my mouth and chewed it contemplatively while I once again reviewed my plan of action.

¹ Milton, *Paradise Lost*.

Hurree
— from the
opening of
*The Mandala
of Sherlock
Holmes*
(pp.3-4)

Reprinted with the permission of the author.

Jamyang Norbu, *The Mandala of Sherlock Holmes: The Adventures of the Great Detective in India and Tibet*, New Delhi: HarperCollins Publishers India, 1999.

Also available as *Sherlock Holmes: The Missing Years*, New York: Bloomsbury, 1999.

ལ་ཕེ་གསར་འཕྲིན་འདོན་ཐེངས་འདི་ནང་དུ། ང་
ཚོས་དབྱིན་ཡིག་གི་སྐྱེད་རིང་"ཤར་ལོག་ཚོལ་ལུ་
སིའི་དབྱིན་ཡིག་འཕྲོད་ལུ་སྐྱེད་རིང་གསར་འཕྲིན་ལ་ཞིག་
རྒྱ་གར་དང་པོ་དུ་གསར་སྐྱོད་བྱས་པའི་གྲགས།"
(ལྷི་ལི། HarperCollins, 1999) ཞེས་པ་
ལས་དུམ་བུ་ཞིག་ཁོལ་སྤྱད་དང་པོ་དུ་སྐྱེད་རིང་གསར་
བཞེད་ཡོད། སྐྱེད་རིང་འདིའི་ཚུམ་པ་པོ་ནི་འཇམ་
དབྱུངས་ནོར་བུ་ལགས་ཡིན་ཅིང་། ཁོང་ནི་དེང་
རབས་པོ་དུ་ཤེས་ཡོན་ཅན་གྱི་མདུན་གྲུལ་པ་ཞིག་

ཡིན་ལ། ཁོང་གི་སྐྱེད་རིང་ཚེ་བརྒྱ་གར་དུ་བསྐྱལ།

སྐྱེད་རིང་འདིའི་ནང་གི་མི་སྡེ་གཙོ་བོ་ནི་དབྱིན་ལམ་གྱི་སི་ཁོང་ལམ་ (Scotland) གྱི་
རྒྱལ་ས་ཨ་དིན་ཕྱིར་ཙོ་ (Edinburgh) ལ་ལས་བྱེད་པའི་ཨ་རྩེར་ཁོན་རྟོ་ཡལ་ (Arthur
Conan Doyle) (1874—1920) གྱི་རྒྱུ་བཟོའི་བརྒྱུ་རྒྱུ་ལས་བྱེད་། 1888
ལོར་རྟོ་ཡལ་ནས་ལྷན་གྱིས་གྲུབ་པའི་གསར་འཕྲིན་ལུ་སྐྱེད་རིང་གི་ལོ་རྒྱུ་ལོ་ལོ་གྱི་སྐྱོར་
ལ་སྐྱེད་རིང་དང་སྐྱེད་རིང་འབྲི་འགོ་བརྒྱུ་མས། ཤེར་
ལོག་ཚོལ་ལུ་སི་ལི་བཞེན་པར་གནས་པ་དང་། ཡོན་ཏན་
ཅན་གྱི་སྐྱོབས་པ་དང་ལྷན་པ། དགའ་སྦྱིག་གི་སྤྱོད་ལུ་སྐྱེད་
རིང་བ་བཅས་གྱི་རང་གཤེས་ཅན་སྐད་གྲགས་ཅན་ཞིག་ཡིན།
ཁོང་གིས་རང་གཤེས་འདི་དག་ལ་བརྟེན་ནས་དབྱིན་ལམ་
གྱི་བདེ་སྐྱེད་བ་དང་ཅུང་ཞིབ་པ་མང་པོས་བརྟོལ་མ་ཐུབ་པའི་
གསར་བ་བརྒྱ་སྐད་མང་པོ་བརྟོལ། རྟོ་ཡལ་གྱི་སྐྱེད་རིང་གསར་འཕྲིན་ལམ་གྱི་དུས་དེབ་སྐྱ་
ཚོགས་གྱི་ནང་དུ་སྐྱེད་རིང་གིས་ 1928 ལོ་བར་དུ་པར་སྐྱེད་བྱས་ཡོད། དེ་རིང་གི་བར་དུ།
ཤེར་ལོག་ཚོལ་ལུ་སི་ལི་བཞེན་པ་འདི་དབྱིན་སྐད་ཚུམ་པ་ལིག་གི་ནང་དུ་ཚུམ་པ་ལིག་གི་སྐྱེད་རིང་གསར་
ཅན་ཞིག་ཏུ་གནས་ཡོད།

རྟོ་ཡལ་གྱི་སྐྱེད་རིང་ཞིག་གི་ནང་དུ། མི་རྣམས་ཀྱིས་ཤེར་ལོག་ཚོལ་ལུ་སི་ 1917 ལོར་
སྐབས་ཉེས་པའི་དོན་རྒྱུན་ཞིག་གི་ནང་དུ་འདས་ཤོངས་སུ་སོང་བར་བསམས་ཡོད། ལོ་
གཉིས་ཀྱི་རྗེས་སུ་སྐྱེད་རིང་གསར་འཕྲིན་ལུ་སྐྱེད་རིང་གི་ལུ་ལུ་མངོན་ཡོང་
སྐབས། ཁོང་གིས་ཉེས་པ་པར་གྱུར་བའི་རང་གི་ལས་རྟོགས་ལ་འདི་ལྟར་འབྲེལ་བཤད་
བྱས་ཡོད། "ང་ལོ་གཉིས་ཀྱི་རིང་ལ་པོ་དུ་འཇམ་སྐྱོད་བྱས་པ་ཡིན། ལྷན་ལ་སྐྱོབས་
པ་དེས་ང་ལ་ཉེས་པ་ལྟར་སྐྱོད་པོ་བྱུང་།" རྒྱུ་བཟོའི་སྐྱེད་རིང་འདི་ནང་དུ་འཇམ་དབྱུངས་ནོར་
བུ་ལགས་ནས་སྐད་གཤེས་ལ་མ་དང་མཁས་པ་ཡིན་པ་ཞིག་གི་ཟིན་ཐོ་ཞིག་རྒྱུ་ལུ་བྱས་
ཡོད། མི་དེ་ནི་ཤེར་ལོག་ཚོལ་ལུ་སི་"བོར་བརྒྱུག"གི་ལོ་གཉིས་ཀྱི་རིང་ཁོང་དང་འགྲོགས་

ནས་རྒྱ་གར་དང་པོ་དུ་བསྐྱོད་པར་ཆ་འཇོག་བྱས་ཡོད། སྐྱེད་རིང་ནི་སྐྱེད་རིང་གི་ལི་ལི་མི་དེའི་
རྒྱུ་ལུ་བརྒྱུད་པ་ལྟར་མིས་ཡོད་ཅིང་། ཁོང་ནི་རྣམ་དཔྱད་གསལ་ཞིང་དམིགས་བསམ་ལེ་
གཤིས་ཅན་ཤེར་ལོག་ཚོལ་ལུ་སི་དངོས་སུ་ཤེས་མཁན་ཞིག་ཡིན། སྐྱེད་རིང་དུ་ནག་ཅན་
གཏེ་ཐོ་ཞིག་གིས་ཤེར་ལོག་ཚོལ་ལུ་སི་དུང་གསེན་པོར་ཡོད་པ་ཤེས་ཤིང་གསོད་པར་
འདོད་དེ། དེའི་འཁོར་གྱིས་ཤེར་ལོག་ཚོལ་ལུ་སི་ལི་རྗེས་འདྲེད་བྱེད། ཤེར་ལོག་ཚོལ་
ལུ་སི་རང་གི་སྐྱེད་རིང་ལམ་ཚུན་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེད་རིང་འབྲེལ་བྱེད་བྱེད། འབྲེལ་ལམ་དུ་
ཁོང་གིས་གསར་མདུད་མང་པོ་བཞེད་པ་མ་ཟད་པོ་སྐྱོད་ཀྱང་སྐྱོད་བྱེད་བྱེད། མཐའ་མར་
ཤེར་ལོག་ཚོལ་ལུ་སི་ལིས་ཕ་རྒྱུ་ལུ་བརྒྱུད་བརྒྱུ་གསུམ་པའི་སྐྱེད་རིང་བསྐྱབས། འོག་ཏུ་
ཁོལ་དུ་སྐྱེད་རིང་བསྐྱེད་བའི་དུམ་བུ་འདི་ནི་ཤེར་ལོག་ཚོལ་ལུ་སི་དང་ཁོང་གི་ཕྱག་རོགས་སྐད་
གཤེས་པ་གཉིས་སྐྱེད་རིང་ལམ་དུ་པོ་དུ་འཇམ་པ་སྐྱོར་ཞིག་གིས་རྗེས་འདྲེད་གཏོང་
བཞིན་སྐབས་ཡིན།

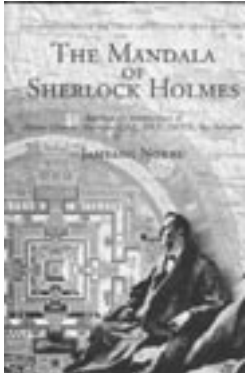
2000 ལོར་འཇམ་དབྱུངས་ནོར་བུ་ལགས་ཀྱི་སྐྱེད་རིང་ལ་རྒྱ་གར་གྱི་སྐད་གྲགས་ཉེ་
ཆེ་བའི་བྱ་དགའ་ Crossword Award for English Fiction ཟེར་བཞེད་ཐོབ། བྱ་
དགའ་འདི་ནི་ 1984 ལོ་ནས་འགོ་རྒྱགས་ཤིང་ལོ་རེ་དཔེ་དེབ་ལུ་པེ་ལུ་སྐྱེད་ཀྱི་ཡོད།

བོད་པ་དབྱིན་ཡིག་གི་ཚུམ་པ་པོ། འཇམ་དབྱུངས་ནོར་བུ།

འཇམ་ནོར་ལགས་ཀྱི་སྐྱེད་རིང་ལོགས་གྲུབ་ཆེན་པོ་བྱུང་སྟེ་དང་
པོ་རྒྱ་གར་དུ་དཔེ་སྐྱེད་བྱས་ཤིང་། དེ་ནས་ཅང་མ་འགོར་
བར་དབྱིན་ལམ་དང་ཨ་རི་གཉིས་ལ་ཡང་སྐྱེད་རིང་སྐྱེད་བྱས།
(དཔེ་སྐྱེད་རྗེས་མ་གཉིས་ཨ་རིའི་སྐོག་པ་པོ་འགྲུག་ཆེད་དེབ་
མིང་ལ།) ཤེར་ལོག་ཚོལ་ལུ་སི་བོར་བརྒྱུག་ཏུ་སོང་ལོ་།

Sherlock Holmes: The Missing Years ཞེས་
བཞེད་ཡོད།) སྐྱེད་རིང་འདིའི་ནང་དུ་དབྱིན་ལམ་ལོ་བེ་གི་སྐོར་ལེ་ལེ་སྐབས་ཀྱི་
དབྱིན་སྐད་དང་ཉིན་རྗེའི་སྐད་དང་ས་མ་ལེད་སྐྱོད་ལེགས་པར་བཏང་ཡོད་པ་དང་། བྱེད་
རིམ་ཞིབ་ཚགས་ཡིན་པ་བཅས་ལ་བསྐྱབས་བརྒྱུད་ཐོབ་ཡོད། ཚུམ་པ་པོས་ཞིབ་འཇུག་དང་
ཚུམ་འབྲི་བྱེད་པར་ལོ་བརྒྱ་སྐད་བཏང་ཡོད།

འཇམ་དབྱུངས་ནོར་བུ་ལགས་ནས་སྐྱེད་རིང་དང་ཚུམ་པ་པོ་གི་སྐྱེད་རིང་
གྲངས་ཁ་ཤས་བརྒྱུ་མས། ཁོང་གིས་ད་རེས་ས་ལའི་བོད་ཀྱི་རྒྱུས་གར་ཚོགས་པའི་
འགན་འཛིན་གནང་སྐབས་འབྲེལ་གཞུང་གི་སྐད་ལུ་པེ་ལུ་སྐྱེད་རིང་གི་སྐྱེད་རིང་
ལོར་ཁོང་གིས་ཨ་ལྷོས་སྐྱེད་རིང་གི་རྒྱུ་གཞུང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་ཞེས་པ་འཇུགས་
མཁན་གྱི་གསུ་སུ་ཞུགས། ཁོང་ལོ་རྒྱུ་སྐད་ལུ་པེ་ལུ་སྐྱེད་རིང་གི་སྐྱེད་རིང་གི་སྐྱེད་
དུ་ལུ་ཨ་རིའི་འཇམ་ནོར་བུ་ལེ་མང་འཕྲེའི་ནང་དུ་བཞུགས་ཡོད། ཁོང་ནི་གཉིན་
སྐོག་བྱས་ཏེ་དུ་སྐྱེད་རིང་ལོ་བཞུད་ཅན་ཞིག་དང་གསར་དུ་སྐྱེས་པ་གཉིས་ཀྱི་ལབ་ཡིན་
ནོ། ■ ■

ཤར་ལོག་ཚོལ་མུ་སི་ཡི་དབྱིལ་འཁོར།

ཕུལ་བྱུང་གསལ་དོན་ལ་ཞིག་རྒྱ་གར་དང་ཐོད་དུ་གསར་སྐྱོད་བྱས་པའི་གཏམ།
(མྱི་ཡི། HarperCollins, 1999)

ལམ་འོག་མར། རྒྱུང་ཐག་མལ་ལེ་གཅིག་ཙམ་གྱི་ས་ནས་དུལ་སྒྲིན་ཞིག་ང་ཚོའི་
སྤྱོད་ལམ་ལ་མཐོང་གསལ་པོར་འཕུར་ཡོང་། ངས་རང་གི་རྒྱུང་ཤེལ་ལ་འབྲིད་བརྟེན་ཞིག་བྱས།
ནས་དེ་གཞུགས་བྱུང་ཉེ་ཙམ་འདྲིང་། ལོ་མཚོན་གྱིས་ལུས་པོ་གང་གི་ ཡིད་ལྟོག་
པའི་བཞེན་རྟེན་མས་ལ་ལྷུག་གིས་ཚ་འདྲབ་བྱེད་པ་དེ་དག་ལ་བརྩུགས།

"གཟིགས་དང་། ལྷན་ལམ་ཚོལ་མུ་སི་ལགས།" ངས་འདི་ལྟར་བསྐྱབས་ཤིང་
རྒྱུང་ཤེལ་ཁོང་ལ་གཏམ། "ང་ཚོ་སྤྱོད་ལམ་ལྷུག་པའི་ཉེན་ཁ་ལ་འཕྲད་པོང་།"

ཁོང་གིས་ཉེ་ཙམ་བརྒྱུད་གིས་"དེ་དོ་མ་རེད།"ཟེས། ཁོང་གིས་རྒྱུང་ཤེལ་ང་
ལ་སྤྱིར་སྤྱད་ཅིང་། ཁལ་མ་ཤེལ་ཞིག་གི་རྩ་ལ་མོང་སྟེ་དེའི་རྒྱུང་གི་རྟེན་འོག་གི་འོག་ལ་
ཉེན་ཁའི་གདོང་ལེན་གྱི་ཚེད་དུ་སྐྱས་པའི་རིང་མདའ་དེ་བཏོན། ཁོང་གིས་མི་མདའི་ནང་
ལ་མདའ་མཐོང་གསལ་པོར་བརྩུག། "དེལ་རྣམས་ལམ་ལ་མཐོང་གསལ་པོར་རྒྱུག་ གལ་
སྤིང་ང་ཚོ་ཁོ་ཚོ་དང་མ་འཕྲད་སྟེན་ལ་ཟམ་པ་དེ་བཞུལ་ན། ངེད་གཉིས་ལ་ཁོ་ཚོ་རྒྱུ་ལ་
རོལ་ནས་འགོག་ཐུབ་པའི་གོ་སྐབས་ཤི་མོ་ཞིག་ཡོད།" . . .

ངའི་ཡང་བའི་བཞེན་རྟེན་སྤོ་གཞོགས་ལ་མདའ་ཕོག་ཤིང་། དེ་ལམ་འགྲམ་
ལ་གོ་མ་པ་ཁ་ཤས་སྤོས་ཤིང་ཉམ་ཐག་གི་འཚོར་སྐྱད་ཅིག་འདོན་བཞིན་དུ་ཐང་ལ་འབྲེལ།
དེ་དུས་སྤྱོད་ལམ་ཚོལ་མུ་སི་ཡི་ངག་ནས་ཚིག་དེ་དག་ཀྱང་ཐོན་དཀའ་བའི་རྒྱུ་དུ་གྱུར།
ང་རྩོག་ནས་ལྷུང་སྟེ་ལམ་གྱི་གཡམས་འགྲམ་ལ་རྒྱུང་སྤོལ་ཞིག་བཞིན་དུ་འབྲེལ་བར་གྱུར་
ཅིང་། གལ་སྤིང་སྤྱོད་ལམ་ཚོལ་མུ་སི་ཡིས་སྤྱིར་སྤྱབས་གྱིས་ང་ལ་རོགས་མགོན་བྱས་
མེད་ན་ང་ལམ་འགྲམ་གྱི་གཡམས་ལ་ཟགས་ཏེ་གཅོང་པོའི་ནང་ལ་སྤུང་ཡོད་ལས་ཆེ། ང་
རང་གཡམས་ལ་ཟགས་ལ་ཁང་གི་ཤི་གསོན་གྱི་སྤྱི་རྩ་ལ་སྤོབས་པའི་སྐབས་དེར། ཁོང་
གིས་ངའི་སྤོན་པའི་གོང་བ་ནས་བརྒྱུད་སྟེ་གཡམས་ལ་ཞུས་འཐེན།

རྩོམ་པ་པོའི་བཀའ་འཁོར་གཞིར་བཟུང་གིས་རྒྱུར་པར་བྱས། འོག་གྲངས་ 720—721 ནས་ཁོལ་དུ་སྤྱད།

"དགོས་གཏུགས་ཙམ་གྱི་རོགས་མགོན་དེ་ལ་སྤྱོད་ལམ་ཚིག་ཆེ། ལྷན་ལམ།" ངའི་
ངག་ལས་ཚིག་དེ་ཐོན་ཐུབ་པར་གྱུར།

"དེ་ཅི་ཡང་མ་རེད།" ངེད་གཉིས་ནས་བེལ་སྤྱབས་གྱིས་བྲག་དོ་ཞིག་གི་ལག་
ལ་ཉེན་ཡོལ་དུ་གོག་འགོས་བྱེད་སྐབས་ཁོང་གིས་འདི་ལྟར་བཤད་ཅིང་། ཡང་ན་རེ།
"འགྲུལ་སྤོང་གི་འགོ་རྒྱུགས་ཙམ་གྱི་དུས་སྤུ་ངའི་རིན་ཐང་བལ་བའི་ལམ་པ་ཤོར་བའི་སྤོང་
དེ་ངས་དངོས་གནས་ཐེག་ཐབས་མེད།" ཅེས་བརྗོད།

མདའ་ཕོག་པོ་དེད་གཉིས་གྱི་གཡམས་གཡོན་ནས་འཕུར། ཤར་ལོག་ཚོལ་མུ་སི་
ཡིས་མེ་ལན་ཁ་ཤས་སྤྱད་ཀྱང་། ལྷན་ལམ་ཉེས་པ་ཞིག་ལ་ཁོང་གི་བཞེན་རྟེན་མི་མདའི་ཙམ་
སྤུལ་འདྲོགས་ནས་བྲོས་པར་གྱུར། དེ་ནས་ངེད་གཉིས་ཀ་ sans cheval * དུ་གྱུར།
སྤྱོད་ལམ་ཚིག་པོ་དེད་གཉིས་དང་ཐག་ཉེ་བར་གྱུར། ཁོ་ཚོ་ལས་འགའ་ཞིག་རྩ་ལས་བབས་
ཏེ་ང་ཚོ་ལ་མི་མདའ་འཕངས། གནས་སྤངས་དེ་ནི་ཉེ་ཙམ་དང་ངས་འཚོབ་ཙམ་ཞིག་ཡིན།
— སྤོག་པ་པོ་ལགས། བྱེད་གྱིས་གཟིགས་དང་། — ངེད་གཉིས་གྱི་གཡམས་གཡོན་
དུ་འཕུར་བའི་མདའ་ལི་སིར་སྤྱོད་ཞི་ཁོང་ཁོས་ངར་བའི་བྱང་བ་ཚེན་པོ་ལྷུ་ཞིག་འཕུར་བ་དང་
མཚུངས། ངེད་གཉིས་ནས་དེར་ཡོད་པའི་པོ་ལོང་དང་། བྲག་སྤོབས། གཞན་པའི་
གཡོན་གནས་ཅི་ཡོད་བཅའ་ནས་སྐྱས་ཡིད་བྱས། དེའི་སྤྱང་ལ་ཤར་ལོག་ཚོལ་མུ་སི་
ཡི་མེ་ལན་ལྷན་རྒྱུ་ — དེས་སྤྱས་ངན་དེ་དག་གི་ཐོག་མའི་དཔལ་ལྷོད་པ་བསྐྱེད། — པོ་
དེས་གནས་སྐབས་དེའི་རིང་ལ་ངེད་གཉིས་ལ་སྐྱས་སྤོན་མ་པོག།

ང་ཚོའི་མདའ་ལྷན་དུ་ལམ་འགྲུགས་ཚེན་པོ་ཞིག་ཡོད་པ་དེས་ང་ཚོས་ཟམ་པ་དེ་མཐོང་
མི་ཐུབ། ངས་ང་ཚོའི་མི་རྣམས་གྱིས་ཁལ་མ་རྣམས་དེད་ནས་ཟམ་པ་དེ་ལོགས་པར་
བཞུལ་ཐུབ་ཡོད་པའི་རེ་བ་བྱས།

"ལྷས་ངན་དེ་ཚོས་ང་ཚོ་མཐའ་སྐོར་བཞིན་འདུག ལྷན་ལམ།" ང་ཚོའི་སྤོང་
སྤོགས་ནས་མི་མདའི་ཙམ་སྤྱོད་ལྷན་ལམ་ལ་ཞིག་གྲག་ཡོང་སྐབས་ངས་དེ་ལྟར་སྤྱད་
བརྒྱུ།

ཁོང་གིས་མི་མདའི་ཁོག་ལ་ཡང་སྤྱར་མདའ་ལྷན་ལྷན་བྱེད་བཞིན་དུ་"ངས་མཐོང་
པོང་།" ཞེས་ལན་བརྒྱུ། ཁོང་ན་རེ། "རྩུ་རིས། ཁོང་ཚོ་དེད་གཉིས་ལ་ཉེར་
གཏུགས་གྱི་ཟིང་ཆ་མ་བྱུང་སྟེན་ལ་ངེད་གཉིས་འགོ་དགོས། ངས་མི་མདའ་རྒྱག་འགོ་
རྒྱུགས་མ་ཐག་ཁྲིད་རང་ཡར་ལངས་ནས་རྒྱུགས་དགོས། དེ་ལྟོགས་ཁྲུག་དེ་ལ་མ་
སྤོབས་བར་དུ་ཉེད་ཙམ་ཡང་མ་བྱེད། ཡང་ཡིན། རྒྱུགས།"

སྤྱོད་ལམ་ཚོལ་མུ་སི་ཡིས་མི་མདའ་བསྐྱར་བྱེད་ལུས་སྤོན་ཙམ་ཞིག་འགོ་རྒྱུགས་པ་
དེས་པ་རོལ་གྱི་མགོ་པོ་འབྱར་མི་ཐུབ་པར་གྱུར། ང་པ་པོང་ཚེན་པོ་དེའི་ལག་ནས་ཡར་

ལ་ཉར་ལངས་བྱས་ཤིང་། ང་ཚོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་བུ་དཀྱུ་མདའ་ཡིས་མེ་འཕེན་ཚོ་བོ་ལ་
ཤས་བྱས་ཏེ་ལམ་ནང་དུ་མཚོངས། ངའི་ཡིད་ཐང་ཚད་པའི་རྒྱུ་ལོང་གིས་ཤིང་ལྷགས་
ཡོད་ཚད་བསྐྱེད་ནས་རྒྱགས། ཤེར་ལོག་ཉོལ་སྤྲི་སི་ཡིས་མེ་འཕེན་ལ་ཤས་བྱས་ཆེས་
ངའི་སྤྱི་བཞིན་དུ་རྒྱགས་ཡོད།

ང་ཚོའི་གཡམས་གཡོན་གྱི་སྲོག་ལ་གཟན་པའི་མདེུ་འཕྲུལ་སྐྱེ་དང་མེ་འདའི་ཚག་
སྐྱེའི་ཁོད་ང་ཚོ་དང་ངས་འཚབ་གྱིས་བྲོས། ངའི་ཚོར་སྣང་ལ་བྲོས་པ་ཉ་ཅང་དལ་ཞིང་
ཤོས་ནས་རྫོགས་རྒྱ་མེད་པ་ལྟ་བུ་བྱེད་བྱུང་ཞིང་། མཐར་ཐུག་དེ་ལྟོགས་ལྷག་དེ་ལ་
སྤོབས་སྐབས་ང་ལ་ཤིང་ལྷགས་ཆེན་པོ་ཞིག་འཕར་ཏེ་སྐྱེ་བའི་ཚན་གྱི་དེ་ལྟོགས་ལྷག་འགག་
ཅུ་ཅན་དེར་མཚོངས།

ངས་ཞིད་སྣང་ལས་ཐར་པའི་དབྱུགས་རིང་ནར་མོ་ཞིག་གཏོང་བྱབས་གྱི་སྐབས་སྤྱི་
སྤོལ་ལས་འདས་པའི་མཐོང་སྣང་ཞིག་གིས་དབྱུགས་རིང་དེ་བཞག།

གཡོལ་ཐབས་མེད་པའི་འཆི་བདག་ལྷ་བྱེད་ལྟེ། ཨོལ་དཀར་གདོང་ཅན་
ཞིག་ལམ་གྱི་དཀྱིལ་ལ་འབྲངས་འདུག ངས་ཁོའི་ཐོག་ནས་དོ་སྣང་བྱུང་བ་དང་པོ་ནི།
ཁོའི་ལག་པ་གཡམས་པར་མཐུ་ཟེར་བའི་དཀྱུ་མདའ་པར་འཁོར་མཆེན་པོ་ཞིག་བརྒྱུང་
ཡོད་པ་དེ་ཡིན་ཅིང་། མེ་མདའ་དེ་ཐང་ཀར་ངའི་སྤྱིང་ལ་གཏད་ཡོད་པའི་ཚོར་སྣང་བྱུང་།

"མ་ལའ་འགྲོ་དང་ཚོས་སྤོང་སྤྱང་མས་བསྐྱབ་ཏུ་གསོལ།"

ཁོའི་རྒྱབ་ལོགས་སུ། གཡུལ་རྒྱལ་ཡོངས་སུ་ངས་སྡོན་མ་མཐོང་མ་སྤོང་བའི་
བོད་པ་གཏུམ་ཚོད་ཅན་སྤོང་ཞིག་གིས་ཁེངས་འདུག དེ་དག་ལམ་ཐོག་དང་རིའི་ལྗེ་བས།
ཕ་མོང་དག་དང་ཤིང་སྤོང་དག་གི་མག་ལ་བཀྱམ་ནས་བསྐྱེད་འདུག འོན་ཀྱང་དེ་དག་
གི་རིགས་མི་འདྲ་བའི་མེ་མདའ་དག་གི་ཁོག་ལ་མདེུ་བྱངས། མེ་མདའི་སྐྱམ་པ་ལ་
མཚུབ་མོ་སྐྱར་ཏེ་མེ་འཕེན་བྱེད་ཚོག་ཚོག་གིས་བསྐྱེད་འདུག ཇོ་བོ་གི་གནས་སྐབས་
དེ་ལ་གཏོང་ཡིན་བྱེད་ཆེད་ཤེར་ལོག་ཉོལ་སྤྲི་སི་དེ་ལྟོགས་ལྷག་དེར་མཚོངས་ཏེ་ངའི་སྤྱིང་
ལ་རྩེ་ལ་ཁད་བྱས།

ཁོང་ཉར་སངས་ཏེ་"གདོན་འདྲེ་འདྲི་དག... "ཞེས་བརྗོད་ཀྱང་། ང་ཚོའི་གཉན་
འཕྲང་གི་གནས་སྐབས་དེ་མཐོང་ཆེས་ཁོང་གིས་རང་ཉིད་ལོགས་པར་རྣལ་དུ་མཁུ། ཁོང་
གིས་རང་ལག་བརྟན་པོས་ཐ་མག་གི་གང་ཟག་མེ་སྐར་ཆེས་བབ་བརྐྱིང་གིས་དེ་རྒྱབ་འཕེན་
བྱས་ཤིང་ཁོང་གིས་འཇིག་རྟེན་འདྲིའི་དོ་སྣང་ཅི་ཡང་གནང་གི་མེད་པ་འདྲ། ཨོལ་དཀར་
གཏོང་ཅན་གྱིས་ཁོའི་དཀྱུ་མདའ་མདའ་ལར་བཀྱམས། ཁོས་མཚུབ་མོ་མེ་མདའི་སྐྱམ་པ་ལ་
དམ་པོར་སྐྱར་བ་ངས་མཐོང་སྐབས་ངའི་སེམས་ལ་སྐྱང་ག་ལའི་མཐོང་གྱི་ཉལ་འདྲི་སྤོང་པོ་
སྤོང་བསྐྱར་ཅན་གྱི་ཤོང་སྤྱི་རྒྱུང་རྒྱུང་དེ་འཁོར། ངའི་མིག་གཉིས་མཆི་མས་གང་།

སྐབས་དེར་འགས་སྐྱེ་ཞིག་གྲག་པའི་རྗེས་སུ་མེ་མདའ་འདྲེ་མིན་ཚག་སྐྱེ་བསྐྱར་
མ་རྣལ་གཟན་པ་ཞིག་གྲག། ང་ནི་བརྒྱལ་ནས་ཤི་བ་ལྷར་བྱུར་ཅིང་སྤོང་བྱུར་ཏུ་ཐམས་ཅད་
སྤོང་ནག་ཏུ་བྱུར། ངས་རང་གི་མིག་གཉིས་སྤྱི་སྐབས་ང་རང་སྐྱར་བཞིན་ལངས་ནས་
བསྐྱེད་ཡོད་པ་མ་ཟད་གསོན་པོར་གནས་ཡོད་པ་ཤིས། ཤེར་ལོག་ཉོལ་སྤྲི་སི་ཡང་ངའི་
འཁྲིམ་ན་ལངས་ནས་བསྐྱེད་ཡོད་པ་མ་ཟད། སྐྱར་བཞིན་ཁོང་གི་ཐམ་གང་ཟག་རྒྱབ་
བཞིན་འདུག།

ཨོལ་དཀར་གཏོང་ཅན་དང་ཁོའི་དམག་རྣམས་སྐྱར་བཞིན་ང་ཚོའི་མདུན་ཕྱོགས་ན་
ཡོད་པ་དང་། ཁོ་ཚོའི་མེ་མདའ་དག་གི་ཁ་ན་དུ་བ་འཁྲིལ་བལ་ཅན་འཕྲུལ་བཞིན་འདུག
ང་རྒྱབ་ཕྱོགས་ལ་འཁོར།

ང་ཚོའི་རྒྱབ་ཕྱོགས་གྱི་ལམ་ཐོག་ཏུ་བོད་གཉིས་གསོད་ཚུལ་བྱས་པའི་ལྷན་ངན་
ཇག་པ་དེ་དག་གི་རོ་རྣམས་ཉམས་ཉེས་སུ་ཐོར་འདུག དེ་དག་ནི་ཤེར་ལོག་ཉོལ་སྤྲི་
སི་དང་དང་དེད་གཉིས་གྱི་རྗེས་ལ་ལམ་གྱི་དེ་ལྟོགས་ལྷག་དེ་བར་དུ་ཚ་འདྲིད་བྱེད་སྐབས་
ཨོལ་དཀར་གཏོང་ཅན་དང་ཁོའི་མེ་མདའ་བརྒྱབ་ནས་བསད་པའི་མ་རབས་
ཇག་པ་དེ་དག་ཡིན་ཅིང་། ཁོ་ཚོའི་སེམས་ལ་དེ་འདྲེ་སྤྱི་ལེན་ཚོ་བཞིག་ཡོད་པ་ཇི་ལྟར་
འཁོར།

ཇག་པ་ཁ་ཤས་ཏེ། ལྷག་པར་ཇག་ཤོག་གི་རྒྱབ་ཕྱོགས་ན་ཡོད་པ་རྣམས་མེ་
འཕེན་བསྐྱར་སྤོང་ལས་གསོན་ཐར་བྱུང་ཞིང་ད་ལྟ་ལ་ང་བའི་སྤོང་ནས་འགྲོ་བཞིན་འདུག
ཨོལ་དཀར་གཏོང་ཅན་གྱིས་དེ་ཚོའི་རྗེས་ལ་ཡང་སྐྱར་མེ་འཕེན་ཁ་ཤས་བྱས་ཆེས་རང་གི་
མེ་མདའ་རང་གཞོགས་སུ་དབྱེད་པའི་ཤིང་ལྷགས་ལས་བྱུབ་པའི་གོ་མཚོན་གྱི་སྤོང་དུ་
བརྒྱག། ཁོང་བོད་གཉིས་གྱིས་འཁྲིམ་ལ་ཡོང་སྤྱི་ཁོང་གི་ལག་པ་ང་ཚོ་ལ་བརྒྱུངས་ཏེ་
"ང་ལོ་མེད་ན་ཁྱེད་རང་སྐྱེའི་མི་རྒྱུ་ལོན་པ་འདྲ།"

"ཡིན།"

"ངའི་མིང་ལ་རྗེ་ཁོང་ཨོལ་མི་ཏེར་ཟེར། ང་ནི་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་མེད་ཤོས་ལོག་པོར་ས་
སྐབས་མཐོན་ཆེན་པོ་མཚོག་གི་ཕོ་ཉལ་ཡིན། ང་ལ་བཀའ་ཕྱོགས་སྤྱི་བྱེད་དང་བྱེད་གྱི་
ཆིབས་ལེབས་ལ་གནས་མཚོག་གོང་བྱེད་ལྷ་སར་འཇུག་ཚོག་པའི་དམིགས་བསལ་ལག་
བྱེད་འབྲུལ་དུ་ཡོང་བ་ཡིན།" ■ ■

པད་མ་འབྲུམ་གྱིས་བསྐྱར།

* བ་རན་སིའི་སྐྱེད་དེ་བཞིན་རྒྱུ་མེད་པའི་རྒྱུ་མེད་པའི་དོན། — སྐྱར་མཐུན་གྱི་མཚན།

"མགོ་སྐོར་གླེང་མ" རེ་སི་ཏེ་རེ།

Ippolito Desideri (1684-1733)

དུས་རབས་ ༡༥ པའི་སློབ་དཔུང་དུ་སྦྱོང་ས་རྒྱ་དང་ཡེ་ཤུའི་ཚོས་སྤེལ་མཁན་ཨི་ཏེ་ལི་ཡི་མི་ཞིག

བསོད་ནམས་ཚེ་རིང་།

རེ་སི་ཏེ་རེ་ཉི བོད་དུ་སྐྱེས་པའི་ཡེ་ཤུ་ཡི་མི་སྤེལ་འཁུགས་ཤིག་ཤིང་། ༡༧༡༦ ལོར་ལྷ་སར་ཡེ་ཤུའི་ཚོས་སྤེལ་དུ་འབྱོར། ཁོང་གིས་རྩ་མོ་ཆེ་དང་མེ་ར་བཅས་སུ་བོད་ཡིག་སྐད་སྲིད་ཚུལ་རྩ་མོ་ཆེ་ལོང་ལོང་བོད་མི་ཚོས་ཁོང་ལ་མགོ་སྐོར་གླེང་མ་ཞེས་བོས། བོད་དུ་ལོ་ལྷལ་བསྟན་པའི་རིང་ལ་བོད་ཡིག་དཔེ་ཆ་ཁ་ཤས་བཅུ་མས། ད་དུང་ཨི་ཏེ་ལི་ཡི་སྐད་དུ་བོད་ཀྱི་ཟིན་དེབ་ཅེས་པའི་དེབ་གྲགས་ཅན་ཞིག་བཅུ་མས་ཏེ། འདས་པའི་ལོ་རྒྱུས་ལྟར་འཁུགས་ཀྱི་རིང་ལ་ཟིན་དེབ་དེས་རྒྱུ་ཕྱོགས་ཀྱི་མི་སྣ་དུ་གྲགས་མང་པོ་ཞིག་གི་བོད་ཀྱི་མཚོང་སྐྱོད་ལ་ཤུགས་སྒྲིལ་བཞག་ཡོད། དེར་སྐབས་རྒྱུ་ཕྱོགས་སུ་ཁོའི་བོད་ཀྱི་མི་ཚོ་སྐོར་ལ་དེ་རིང་སྐྱོད་སྐོག་བརྒྱན་བཟོ་བ་དང་། སྐོབ་ཐོན་ཀྱི་ཞིབ་འཇུག་དཔྱད་ཚོམ་འབྲི་བ། རྒྱལ་སྤྱིའི་བོད་རིག་པའི་ཚོགས་ཐོག་ཏུ་དཔྱད་ཚོམ་སྤེལ་བ་བཅས་ཁོང་ལ་ད་དུང་ཡང་སྤེལ་སྟུང་དུ་ལོ་སྟོན་གྱི་ཡོད།

ནུས་པར་སྐྱེད་དུ།

རེ་སི་ཏེ་རེ་ ༡༦༤༠ ལོར་ཨི་ཏེ་ལི་རྒྱུས། ལོ་བཅུ་དུ་ག་གི་སྟེང་ཡེ་ཤུའི་ཚོས་ཚོགས་སུ་ཞུགས་ཏེ་དགོ་སྟོང་གི་སྟོན་པ་ཞུས་ནས་ཡེ་ཤུའི་གསུང་རབ་ལ་སྦྱངས་ནས། ༡༧༡༠ ལོར་རང་འགུལ་གྱིས་བོད་ལ་ཚོས་སྤེལ་དུ་འབྱོར་བྱེད་པར་བཅས་ཏེ། ༡༧༡༢ ལོར་དངོས་སུ་ལམ་ལ་ཆས། ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆར་ལྟར་ན། བོད་དུ་ཡེ་ཤུའི་ཚོས་ཚོགས་ཐོག་མ་ནི་ ༡༦༢༣ ལོར་ཅུ་ཕུ་ཡོངས་སུ་རྒྱུགས་ཡོད། ཚོས་ཚོགས་ཏེ་བོད་མི་ཚོས་གཏོར་པའི་གཤམ་བཏང་བ་མིན་པར། ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དུས་འགྲུའི་དབང་གིས་ཉམས་སྐྱོད་དུ་སོང་བ་དང་། ལྷག་པར་དུ་ཕྱི་རྒྱུ་བ་རྣམས་སྐབས་དེར་བོད་དུ་འབྱོར་བྱེད་པར་བཀག་འཁོག་མེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས། རེ་སི་ཏེ་རེ་ཅུ་ཡོངས་ཀྱི་ཚོས་ཚོགས་དེ་སྐྱེད་གསོ་བྱེད་དུ་སོང་། དེ་དུས་དགུང་ལོ་ཉེར་བརྒྱད་ཡིན། ༡༧༡༦ ལོའི་རྒྱ་ ༩ པའི་ཚེས་ ༡༥ ཉིན་ལྷ་སར་འབྱོར་ཞིང་། རྒྱ་གཅིག་མ་འགོར་ལྷ་བཟང་ཉན་ལ་མཇུག་ཏེ། བོད་དུ་རང་དབང་གི་སྟོན་པ་བོད་མི་སྤྱི་སྐྱོར་སྤེལ་ལ་ཡིག་རྒྱུ་གཉིས་ཐོག་ནས་ཡེ་ཤུའི་ཚོས་སྤེལ་ཚོགས་པའི་ཚོགས་མཚན་ཐོབ། ལྷ་བཟང་ཉན་གྱི་གཟིགས་སྐྱོང་འོག་ཏུ་དཔྱད་ཐུག་འཇུག་མེད་པ་མ་ཟད། ལྷ་སའི་ཞོ་ལ་དུ་ཁང་པ་ཞིག་ཀྱང་ཉོས། ཡིན་ནའང་རྒྱ་ནག་བརྒྱུད་ནས་ལོ་ཤས་ཀྱི་ཤོང་ལ་ལྷ་སར་འབྱོར་བའི་མོར་ཇི་སྟེན་ཡེ་ཤུའི་ཚོས་པ་གཉིས་ཀྱིས། ལྷ་ས་ནི་ཁོང་ཚོའི་གྲུབ་མཐའི་ཚོས་སྤེལ་ཡིན་པས། རེ་སི་ཏེ་རེ་ལྷ་སར་འདུག་དབང་མེད་ཚུལ་རྣམས་ཀྱི་ཡེ་ཤུའི་དུས་ཚོས་ཚོགས་ལ་ལུ་གཏུགས་བྱས། ༡༧༢༡ ལོར་ཚོས་ནས་རེ་སི་ཏེ་རེ་བོད་དང་ཁ་བྲལ་དགོས་པའི་བཀའ་

བབས་པས། ལོ་དེའི་རྒྱ་ ༧ པར་རྒྱ་གར་བརྒྱུད་ནས་ཕྱིར་ཨི་ཏེ་ལི་ཡེ་ཤུའི་སྤོང་ལུང་ལོ་ ༧ ཐོག་རོམ་དུ་སྐྱུ་གཤེགས། བོད་གཞུང་གིས་ཕྱི་རྒྱུ་བོད་དུ་ཡོང་དུ་ཕྱི་འཇུག་པའི་སྤྱི་ཚུལ་ནི་ ༡༧༢༢ ལོར་ཤོང་ཁས་བོད་ལ་དཔྱད་འཇུག་བྱས་པ་ནས་འགོ་བརྒྱུགས་པ་མ་གཏོགས། དེའི་སྟོན་ལ་བོད་གཞུང་གིས་ཕྱི་རྒྱུ་བོད་ལ་སྤེལ་ལུག་པོ་ལྷུས་ཡོད།

ལྷ་བཟང་ཉན་གྱི་གཟིགས་སྐྱོང་།

རེ་སི་ཏེ་རེ་ལྷ་སར་འབྱོར་སྐབས། ལྷ་བཟང་ཉན་གྱིས་སྤེལ་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོ་སྐྱེ་བའོངས་ཤིང་རྒྱལ་དབང་དུ་གྲགས་པ་རྒྱུད་ལྟར་བཏང་ནས་ལོ་བཅུ་གྲངས་ལས་འགོར་མེད། རེ་སི་ཏེ་རེ་ཡི་ཟིན་ཐོ་ལྟར་ན། རྒྱལ་པོ་ལྷ་བཟང་ཉན་གྱིས་ཁོང་ལ་སྤེལ་ལུག་དང་གཟིགས་སྐྱོང་གང་ཡག་བྱས་པ་མ་ཟད། ད་དུང་ཡེ་ཤུའི་ཚོས་ཀྱི་སྐོར་ཤེས་འདོད་བསྟན་པས། རེ་སི་ཏེ་རེ་ཡིས་མཚན་མོ་མ་གཏོགས་ཉིན་མོར་རྒྱུང་ལ་རོལ་ཏེ་ཟས་ཀྱང་མ་ཟས་པར་བོད་ཡིག་སྐད་སྲིད་ཏེ། ལོ་གཅིག་གི་རྗེས་སུ་ཡེ་ཤུའི་ཚོས་ལུགས་ཀྱི་རྒྱུད་ཀྱི་ཞོར་ལ་ནང་ཚོས་ཀྱི་ཞན་སྟོན་པའི་འཇུག་ཁུངས་ཟེར་བའི་བོད་ཡིག་གི་དཔེ་ཆ་ཞིག་བཅུ་མས། ༡༧༡༧ ལོའི་རྒྱ་ ༡ པའི་ཚེས་ ༦ ཉིན་ལྷ་བཟང་ཉན་གྱིས་དེ་ལ་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་དཔེ་འབྲེད་མཚན་སྟོན་ལས་པ་མ་ཟད། ད་དུང་རེ་སི་ཏེ་རེ་ལ་དཔེ་ཆའི་ནང་གི་ལྷ་བཟང་ལ་ཅན་དེ་དག་ལ་གདན་སའི་དགོ་བཤེས་རྣམས་དང་ལྷན་དུ་ཚོས་ཚོད་རྒྱུ་དགོས་པའི་བཀའ་པམ། ད་དུང་སངས་རྒྱས་ཚོས་ལུགས་དང་ཡེ་ཤུའི་ཚོས་ལུགས་བར་གྱི་འདྲ་ས་དང་མི་འདྲ་ས་ཡི་གེར་པམ་རྒྱུ་འི་རྒྱལ་བྱས་པ་མ་ཟད། གདན་སའི་ཚོས་ལྷ་བཟང་དུ་ཞུགས་འདོད་པ་དང་། ཚོས་དཔེ་དང་དགོ་སྟོན་སུ་དགོས་པ་བཅས་ཀྱི་དགོས་མཁོ་རྣམས་གཞུང་དོས་ནས་མཐུན་རྒྱུ་སྐྱར་བའི་སྐོར་བོད་ཀྱི་ཟིན་དེབ་ཀྱི་ནང་དུ་བྲིས་ཡོད།

ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དུས་འགྲུའ།

༡༧༡༧ ལོའི་རྒྱ་ ༩ པའི་ཚེས་ ༡ ལོར་རེ་སི་ཏེ་རེ་ཡིས་རྩ་མོ་ཆེ་དང་མེ་ར་གཉིས་སུ་བཀའ་བསྟན་འགྲུའ་གྱིས་གཅོད་པའི་མཚན་ཉིད་ལ་བལྟ་བ་དང་། ཚོས་རྩ་མོ་ཆེ་ལ། དགོ་བཤེས་ཚོར་དོགས་སྐོར་བཅས་བྱས་ཏེ། སྟོང་ཉིད་ཀྱི་ལྷ་བའི་སྐོར་ལ་ལོ་དེའི་ལོ་མཇུག་ཏུ་ཚོས་ཚོད་རྒྱུ་རྒྱུ་འི་ཐོག་གྱེད་བཞིན་པའི་སྐབས་སུ། རྒྱ་ ༡༡ པར་ཚུན་གར་དམག་དཔྱད་གིས་ལྷ་སར་བཅོན་འཇུག་བྱས་ཏེ་ལྷ་བཟང་ཉན་དམར་གསོད་བཏང་། རེ་སི་ཏེ་རེ་སེར་

ལ་ཡི་བ་ནས་བསྐྱད་ཀྱང་རྒྱ་གར་དམག་གིས་ཁོང་དང་ལྷ་བཟང་ཉན་པར་གྱི་འབྲེལ་འདྲིས་
 ལ་འདྲི་རྒྱུ་དེ་མི་ཡོང་ངམ་སྐྱེས་པའི་སྐྱབས་སྐྱོང་གིས་དྲགས་པོ་ལ་བྱོས། ལྷ་ས་ནས་ཉིན་
 ལས་བརྒྱུད་ཀྱི་དུམ་གནས་དེ་ལྟ། རེ་སི་ཤེ་རེ་ཡིས་སྤོང་ཉིད་ཀྱི་ལྷ་བའི་སྐོར་ལ་སྤྱིང་པོ་ཞེས་
 པ་ཞེས་དང་གཞན་ཡང་མོ་རེང་ས་ཞེས་པའི་ཤོག་གྲངས་བརྒྱ་ལྷག་ཅན་གྱི་བོད་ཡིག་གི་དཔེ་ཆ་
 གཉིས་སྐྱེས་སུ་བརྒྱུས། ལས་རིམ་ཆེན་མོ་ཡི་ཤེ་ཡི་འདྲི་སྐྱོད་དུ་བརྒྱུས། ཁོའི་སྐོར་
 ཀྱི་དཔྱད་རྩོམ་ཞིག་ལྟར་ན། དཔེ་ཆ་དེ་དག་དེང་སྐབས་བོད་དུ་མཇུག་སྐྱོད་པ་འདྲ།
 ཡིན་ནའང་ཁོང་གི་བོད་ཀྱི་མི་ཚོའི་སྐོར་གྱི་དཔྱད་རྩོམ་དེ་བཅིག་ཏུ་དཔེ་ཆ་དེ་དག་དབུ་ཅན་གྱིས་སྐྱ་
 རིང་དང་དེ་བཅུགས་སུ་ལག་བྱིས་བརྒྱབ་པའི་ཤོག་ལྷེ་རེའི་དོ་བལྟས་དངོས་སུ་མཚོང་རྒྱུ་
 འདུག།⁴

རེ་སི་ཤེ་རེ་དང་བོད་ཀྱི་ཟིན་དེབ།

རྒྱབ་སྟོན་གསུ་རེ་སི་ཤེ་རེ་ཡི་གསུང་རྩོམ་གྱི་ནང་ནས་ཁག་ཆེ་ཤོས་ནི་བོད་ཀྱི་ཟིན་དེབ་ཅེས་
 པ་དེ་རེད། དཔེ་ཆ་འདྲི་བོར་བརྒྱུགས་སུ་སོང་སྟེ། 1878 ལོར་གཞི་ནས་མུ་ཉི་ལྷན་
 ཅིང་། 1900 ལོར་ལོ་ལ་མ་གཏོགས་དེ་ཉིན་ཡིག་ཏུ་པར་སྐྱུན་བྱས་མིང་། ཡིན་ནའང་
 རེ་སི་ཤེ་རེ་ཡི་རང་རྒྱ་འབྲེལ་བའི་བོད་ཡིག་གི་ཤོས་ཆེན་དེས། རྒྱབ་སྟོན་གསུ་མི་སྐྱོད་ཀྱི་
 ཞན་མང་པོ་ཞིག་གི་སེམས་སུ་ཁོང་གི་བོད་ཀྱི་ཟིན་དེབ་ལ། དུས་རབས་ཉི་ཤུའི་ཡར་
 སྔོན་གྱི་བོད་ཀྱི་ཟིན་ཐོག་ཞན་ལས་གནས་རྒྱུ་ལ་ཁྱེད་ཀྱི་དག་མོ་དང་སྤེལ་འཛོལ་སེམས་པོ། ནང་དོན་
 ཟབ་པ་བཅས་ཀྱི་ཁྱེད་ཆོས་དང་རིན་ཐང་ལྷན་པ་དང་ལུགས་རྒྱུན་ཆེ་བའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།
 རྒྱབ་སྟོན་གསུ་པ་ཁ་འཕགས་ཀྱི་བསམ་པར་རེ་སི་ཤེ་རེ་ཡིས་ 1878 ལས་མས་སུ་བོད་དུ་བོད་
 ཡིག་གིས་མངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་དང་ཡི་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་གཉིས་ཀྱི་ལྷ་བ་བསྐྱུར་བ་དེས།
 ཁོང་ནི་རྒྱབ་སྟོན་གསུ་བོད་རིག་པའི་སྲོལ་འབྲེད་མཁན་དུ་བསྐྱབས། ཡང་ལོ་རྒྱུས་ཁ་འཕགས་
 ཀྱིས་ཁོང་ནི་ 1878 ལོར་རྒྱ་གར་དམག་གིས་ལྷ་བཟང་ཉན་དམར་གསོད་བྱས་ཏེ་བོད་ལ་
 དུས་འགྲུལ་བྱུང་བ་དངོས་མཚོང་ཟིན་གྱིས་སུ་བྱུང་བའི་ཡོ་རོབ་པ་ཁོ་ན་ཡིན་པས། ཁོང་
 གི་བོད་ཀྱི་ཟིན་དེབ་ལ་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དཔྱད་གཞིའི་རིན་ཐང་ཆེ་བར་དགོངས། ཡིན་ནའང་།
 ཁོང་གི་ཟིན་དེབ་དངོས་སུ་བསྐྱབས་ཆོ། ཁོས་བོད་ཡིག་སྐྱེད་པ་དང་ནང་ཆོས་ལ་ཐོས་
 བསམ་བྱས་པ་ནི་རིག་གཞུང་ཞིབ་འཇུག་གི་ཆེད་དུ་མིན་པར་ཡི་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཆེ་བ་
 བརྗོད་རྒྱུ་འོ་ཁོའི་འཐུན་འབྲེལ་གྱིས་བཅིངས་ཡོད་པ་སུས་བཞུས་ཀྱང་གསལ། རྒྱ་གར་
 དམག་གི་བཅོན་འཇུག་གི་སྐོར་ལ་འབྲོང་ཉིད་ལྷ་བཟང་ཉན་ལ་སྟོན་ཞེན་ཆེ་བའི་དོས་ནས་
 གྱིས་ཡོད་པ་ཆོག་གི་དངོས་ལུགས་གཉིས་ཀ་ནས་མངོན་ཡོད། དེ་ལ་ལྷ་སྐབ་པས། ཡི་
 ཤུའི་ཆོས་པ་དེས་ལྷ་བཟང་ཉན་གྲོང་ས་སྐངས་ཀྱི་སྐོར་གྱིས་པ་རྩ་བའི་ལོ་རྒྱུས་དང་རུང་མི་
 མཐུན་པ་མ་ཟད། ཁོས་མི་དམངས་རྣམས་རྒྱལ་པོ་ལྷ་བཟང་ཉན་ལ་དག་འཕོ་ཡོད་པའི་ལོ་
 རྒྱུས་གྱིས་འདུག་ཅེས་བཀོད་ཡོད།⁵

རེ་སི་ཤེ་རེ་ནི་ནི་ལུས་ངག་ཡིད་གསུམ་ཆོས་ལ་གཏོད་པའི་ཡི་ཤུའི་དག་སྐོར་ཞིག་
 ཡིན་མོད། ཡིན་ནའང་ཁོང་གི་བོད་ཀྱི་ཟིན་དེབ་དེ་ཆོས་ལུགས་ཁོ་ནའི་སྐོར་ལྟར་ལྟར་མིང་།
 ཁོང་གིས་བོད་ཀྱི་མཐོ་སྐང་གི་ས་གཤིས་དང་གཏོར་སྐྱེད་སྐྱེད་པའི་གཙུག་ལྷན་དང་

ཟམ་པ། ཟམ་གོས་དང་རྩེད་རིགས། རྒྱུ་སྐོལ་དང་གཉིན་སྐོལ། འཛོམ་བྱ་བཅས་
 བོད་མི་གྱིངས་ཀྱི་འཛོམ་སྐྱེད་ལྟར་ཡིན་པ་དང་། ལྷོ་གོས་གཏོར་གསུམ་གྱི་འཛོམ་བའི་
 དགོས་མཁོ་འདྲི་དག་སྐོར་ཐབས་ཀྱི་ཞིང་ལས་དང་འབྲོག་ལས། བཟོ་ལས་ལག་རྩལ་གྱི་
 ཤོས་རིག་གི་གནས་ཆེད་ལ་སོགས་ལ་དོ་སྐྱོང་གིས་ཞིབ་འཇུག་བྱས་ཡོད་པ་མ་ཟད། ད་དུང་
 རྒྱ་བོད་ཉོར་གསུམ་གྱི་ཆབ་སྲིད་འབྲེལ་བ་དང་བོད་གཞུང་གི་སྤྱི་གཞུང་འཇུགས། བོད་ཆེན་པོའི་
 ཆབ་འབངས་དང་ས་མཚན་སྐྱེད་ལ་ཡང་ཟིན་གྱིས་བྱུང་བས་ཡོད།

རེ་སི་ཤེ་རེ་ཡིས་སྐབས་དེར་བོད་དང་བོད་མིའི་ཐོག་ལ་ལྷ་སྐྱེད་དང་། བསམ་
 སྐྱེད་སྐྱེད་སྐྱེད་སྐྱེད་ཆེན་མཚན་ཡི་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ལུགས་རྒྱུན་ཐེབས་ཡོད་པ་ནི་
 བསྐོན་དུ་མིང་། ཡིན་ནའང་ཁོང་གིས་རྒྱབ་སྟོན་གསུ་པ་མང་ཆེ་བ་ལྷ་ལ་མ་ཚར་དང་སྐོར་འདོགས་
 ཀྱིས་བོད་འདྲི་ཉིད་སྐབས་རེས་སྤོང་ལུལ་དང་སྐབས་རེས་ལུལ་ལྷ་ལུལ་ལྷ་ལུལ་ལྷ་ལུལ་གྱི་ཞིང་ཁམས་
 ཤིག་ཏུ་འབྲི་རྒྱུ་སྐྱེད་ཅི་ཐུབ་ཀྱི་སྐོར་སྐོར་སྐོར་སྐོར་སྐོར་སྐོར་དང་འཇིག་རྟེན་གང་གི་ཆ་ནས་
 རྒྱབ་སྟོན་གསུ་དང་མི་འདྲ་ས་མང་བ་མ་ཟད། འདྲ་ས་འདྲ་ས་པའི་བོད་མི་སྐྱེད་པར་གཉིས་ཀའི་
 འཛོམ་བའི་སྐྱེད་བརྒྱན་གསལ་པོ་ཞིག་ལོ་སུམ་བརྒྱ་མ་ཟིན་ཅན་གྱི་བོད་ལ་རྒྱབ་སྟོན་གསུ་གྲོག་
 པ་པོ་ཆེའི་མིག་ལམ་དུ་བཤམས་ཡོད། ■ ■

མཚན།

- 1 རྒྱབ་སྟོན་གསུ་པ་ཁ་འཕགས་ཀྱིས་"མགོ་དཀར་སྐྱེ་མ་"ཞེས་གྱིས་འདུག་གྱང་། དེ་ནི་"མགོ་
 སྐོར་སྐྱེ་མ"ཡིན་པ་རེ་སི་ཤེ་རེ་ཡི་བོད་ཡིག་གི་ལག་གྱིས་མའི་ནང་དུ་གསལ།
- 2 Hugh Richardson, *High Peaks, Pure Earth: Collected Writings on Tibetan History and Culture*, London: Serindia Publications, 1998, p. 415.
- 3 Ippolito Desideri, *An Account of Tibet*, London: Broadway Travellers, 1932, pp. 93-102.
- 4 C. Wessels, *Early Jesuit Travellers in Central Asia (1603-1721)*, Madras: Asian Educational Services, 1992 [1924], pp. 274-275.
- 5 བོད་ཀྱི་སྤྱིད་དོན་རྒྱལ་རབས། ལྷོ་ཡི། ཤོག་གྲངས་ 511

**བསོད་ནམས་ཆོ་རི་ཅེ་ཨ་མདོ་རབ་གོང་ནས་ཡིན་ཅིང་ཁོང་གིས་དེང་སང་ལོན་ཤོན་
 སྲོལ་གྱི་ཆེན་མོར་མའི་སྤྱི་ཆོགས་རིག་པའི་སྐོར་ལ་སྲོལ་སྐྱེད་བྱེད་བཞིན་ཡོད་ལ་ཁོའི་
 དམིགས་བཀའ་ཀྱི་སྐོར་གཞི་ནི་རྒྱ་རིགས་ཀྱི་སྤྱི་ཆོགས་ཡིན།**

ཙུམ་ལུས་རིང་ལུགས་

གསར་པའི་སྐོར་གྲུང་བ།

རྟེན་རྗེ་ཡ།

7

ལོ་རྒྱུས་ལྟོས་ལ་མི་རྒྱུས་ཀྱིས་སྐྱོན་ངག་གི་ཚོར་བ་ཚོར་པོ་ཅན་གྱི་སྐྱོན་ངག་
མཁམ་གཞོན་སྐྱེས་ཤིག་ཡིན་ན་དང་མོས་སྐྱོན་ངག་འབྲི་རིས་ཅན་ཡིན་པར་འདོད་དོ།
དེར་སངས་སྐྱོན་ངག་མཁམ་ཞིག་ལ་དང་མོས་སྐྱོན་ངག་རྒྱུད་པ་མ་ཡིན་པར་སྐྱེ་འཛིན་ཅན་
དང་དགའ་བཀའ་ཅན་གྱི་བདམ་བྲུ་མང་པོ་ཡོད། ལྷ་རིང་གྲངས་འཕོ་རྟུ་ཅད་ཆེན་པོའི་
སྐྱོན་ངག་གསར་པ་རྒྱུ་རྒྱུ་སྐྱོན་ངག་ཚོགས་སུ་བཅད་པའི་ཙུམ་ལུས་སུ་པར་སྐྱོན་གྱི་ད་
བཞིན་ཡོད་མོད་ཀྱང་། མི་རབས་གཉིས་ཀྱི་རིང་ལ་བཟང་ས་དང་ཕོར་སྐྱོན་ངག་པ་གཞོན་
སྐྱེས་ཀྱི་སྐོར་དུ་ཚོགས་སུ་བཅད་པའི་སྐྱོན་ངག་སྐྱེས་གསོ་ཆེན་པོ་ཞིག་བྱུང་ཡོད། རྒྱུད་
གསོ་འདིའི་རྟེན་གསུམ་དང་པོ་ནི་ལོ་རྒྱུས་བདུན་ཅུ་ཡི་མཛུགས་ལ་བྱུང་ཞིང་། དེ་ཡང་ཙུམ་
རིག་སྐོར་ཡོན་ཆེད་མཁམ་རྒྱུས་ཀྱིས་སྐྱེས་ཀྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་དང་ཚོགས་ཀྱི་གཙོ་བོ་མཁམ་སོགས་སྐྱོན་
ངག་གི་མཚོན་ཆོས་སུ་གསུངས་སྐྱེས་ཡོད་མི་སྤྱི་དུ་འབྲུབ་བསྐྱེད་ཀྱིས་ལྷན་ལེ་མང་
པོའི་རྗེས་སུ་བྱུང་ངོ་...།

ཙུམ་རིག་ལ་འགྲུར་བ་འགོ་དགོས་པ་ཙུམ་ལ་ཟེད། དེའི་རྣམ་སྟོན་དང་
སྟོན་བྱུངས་གསུངས་ཆེད་དེས་པར་དུ་འགྲུར་བ་འགོ་དགོས་པ་ཞིག་ཡིན། མི་སྐོར་ཞིག་
ཀིས་ནམ་ཡང་སྐྱོན་ངག་ཙུམ་སྐྱོན་ངག་གསར་པ་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་བྱེད་པ་དང་། དེ་དང་སྟོན་
སྟོན་གསུ་ལངས་པའི་རྒྱུ་ལེན་པ་སྐོར་ཞིག་གིས་ནམ་ཡང་སྐྱེད་སྟོན་གྱི་ཙུམ་སྐྱོན་
རྒྱུ་འཛིན་གྱི་དམག་གྱུར་བཞིན་ཡོད། ཡིན་ན་ཡང་གཞོན་སྐྱེས་སྐྱོན་ངག་མཁམ་
ཁག་ཅིག་གི་སྐོར་དུ་སྐྱེས་ཀྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་དང་ཚོགས་ཀྱི་གཙོ་བོ་མཁམ་སྐྱེས་གསོ་བྱུང་བ་དེས་ལྷ་
སྐྱོན་ཙུམ་ཀྱི་ཅན་དུ་དེ་བར་དུ་བྱུང་མ་གྱོད་པའི་གསུངས་སྐྱོན་ངག་གསར་པ་ཞིག་བསྐྱེད་
ཙུམ་ལུས་རིང་ལུགས་པ་གསར་པ་བ (New Formalists) རྒྱུས་ཀྱིས་དང་མོས་སྐྱོན་
ངག་པ་རྒྱུས་དམིགས་བསལ་གྱི་གོ་གནས་ནས་སྐྱེས་བཏང་ལ་ཐབ་པ་སྐོ་ཡུལ་ལས་
འདས་པ་ཞིག་ཡིན། དང་མོས་སྐྱོན་ངག་ནི་སྐོན་བྱུང་ཙུམ་རིག་ལ་གསར་བཞེ་བུས་
ནས་ཐོར་པ་ཞིག་ཡིན་ཅིང་། ད་ལྟ་དེ་ནི་ཙུམ་རྒྱུ་རྒྱུ་རིང་ཞིང་སྐྱོན་ཙུམ་གྱི་ཀྱུ་ལ་མགོར་
སྟོར་པ་ཞིག་ཡིན་ན་ཡང་། སྐོ་ཡུལ་ལས་འཕོངས་པ་ཞིག་ལ་ཚོགས་བཅད་སྐྱོན་ངག་
ནི་དེའི་འགྲུན་རྒྱུ་ལའངས་ཡོད་དོ།

2

ཚོགས་བཅད་ནི་གཞན་འཕོངས་དུས་དང་ཐུན་གདོད་མའི་དུས་ཀྱི་དགུ་ལ་ཞིག་སྟེ། དེ་ནི་
རིག་གནས་ཚད་མའི་ནང་དུ་ཙུམ་རིག་འགོ་རྒྱུགས་པའི་མཚན་བྱེད་ཅིག་ཡིན། ཚོགས་

བཅད་ནི་དེ་ཚོའི་དེང་དུས་ཀྱི་གནས་སྐབས་ཏེ། རྒྱང་རྒྱུ་ཀྱི་དབྱེ་བ་ཤིན་ཏུ་སྲ་བའི་
དུས་ལས་སྟོན་སྟེ། རྒྱུ་རྒྱུ་དང་ཚོགས་ལུགས་ལོ་རྒྱུས་ལོ་རྒྱུས་རོལ་དབྱེད་སྟེ།
སྐྱེས་སྐྱེས་བཅུ་གྱི་བར་ལ་འབྲུབ་པར་ཕལ་ཆེར་མེད་པའི་དུས་ལ་གསུགས་བྱུབ། དེ་དག་
ཚད་མ་ཉིན་རྒྱུ་ཀྱི་རྒྱུ་དང་མ་ཡིན་པའི་མཚན་སྟོན་དང་ཚོགས་སྟོན་དང་དགུ་སྟེ། དབྱེད་ས་
ཏུ་ཕྱིན་ལ་སྟེན་གྱི་བྱེད་རྣམས་ཀྱི་ཚོགས་བཅད་དུ་བྱུབ་ཡོད། ཚོགས་
བཅད་ནི་རྒྱུ་བའི་ཚན་སྟེ་ཡི་གེ་སྟེན་གྱི་དགུ་ལུགས་ལ་ཡིན་ལ། ཡི་གེ་གསར་
བཏོད་མ་བུས་སྟོན་ལ་རྒྱུ་ལོ་རྒྱུས་ལ་བཟོ་བའི་བར་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ཡིན།
སྐྱེད་སྟེན་ཅན་ཅན་ཀྱི་སྐྱེས་པའམ་སྐྱོན་ངག་མཁམ་ (poet-singers) དག་གིས་སྐྱེས་སྐྱོན་
ཤིག་གིས་རྒྱུ་རྒྱུ་ཉམ་བྱེད་འདོད་པའི་བྱུང་བ་རྒྱུས་དང་བསམ་སྐོར་རྒྱུས་ཏེ། དམིགས་
ཚོ་བའི་ལོ་རྒྱུས་དང་སྐྱེས་སྐྱེས་ཀྱི་རྒྱུ་བུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་ཚོགས་བཅད་དུ་བསྐྱིད་ཀྱིས་ནས་སྐོ་ཡི་
འན་པའི་སྐོར་དུ་འཛོམས་པ་ཡིན། ཡི་གེ་སྟེན་བའི་སྟོན་ལ། རྒྱུ་རྒྱུ་མཁམ་དང་
སྐྱོན་ངག་གཉིས་སོ་སོར་འབྱེད་མི་བྱུང་ཅིང་། དེ་གཉིས་ཀ་ལོ་རྒྱུས་རིག་གཞུང་གི་སྐྱོན་
མོད་གི་འན་སྐྱེད་ཀྱི་ཚབ་མཚན་ཡིན།

དེ་བས་ཚོགས་བཅད་ནི་རྒྱུ་དབང་དང་འབྲེལ་བའི་དགུ་ལུགས་ལ་ཞིག་ཡིན། དེ་ལ་
བཀོད་མཁམ་དང་ཉན་མཁམ་གཉིས་དུས་གཅིག་ལ་འཛོམས་པ་དགོས་དེས་ཅན་ཡིན་ལ།
སྟོན་ཀྱི་ཤིག་ཀ་སྐྱོན་ངག་སྟོན་པའི་རྒྱུ་ལ་སྐྱེས་བུ་གཅིག་ཏུ་འབྲེལ་
ཡོད། མཐའ་ཉེ་བས་ཀྱི་ཡི་གེ་རྟེན་གཞིར་བྱུང་བའི་རིག་གཞུང་གི་ནང་དུ་ཡང་
ཚོགས་བཅད་ཀྱིས་ནམ་ཡང་རྒྱུ་དང་མཁམ་གསུམ་དེ་ཆེས་གལ་ཆེ་བའི་གནས་སུ་
བཞུགས་ཡོད། ཚོགས་བཅད་ནི་སྐྱེས་པའི་དབྱེད་བར་ལུ་སིམ་པོས་སྟོན་གྱི་ཙུམ་དེའི་རྒྱུ་
བ་ཆ་ཚད་ལྡོག་བྱུབ། རྒྱུ་རྒྱུ་ནི་དེ་ལས་སྟོན་སྟེ། རྒྱུ་ཙུམ་གཞི་ཞིག་གི་རྒྱུ་
བ་མ་ཉམས་པར་སྟོན་ཆེད། དེས་པར་དུ་སྐྱེས་ལུགས་ཀྱི་རྒྱུ་ལས་སྟོན་དགོས་
པ་དང་། ཐར་སྐོ་ལ་ཡང་འཛིན་དགོས་པ་ཡིན། ཇི་སྤྱི་དུ་རྒྱུ་ལས་ཉན་པ་ལ་
བདེ་བདེ་སྤྱི་དུ་དགུ་ལྟེ་བརྒྱུ་པ་ལ་ཡང་བདེ་བ་ཡིན་ནོ། ཉེ་ཆར་བར་དུ་སྐྱོན་ངག་
སྟོན་སྐབས་སྐོར་གྱི་བུང་བའི་བ་དང་དགུ་རྒྱུ་ལྟེ་བའི་བ་ནས་ཡང་གཅིགས་སུ་འཛིན་ནོ།
སྟོན་སྐྱོན་གྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་ལྟེ་བའི་མི་འཕོངས་སྟེ་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་སྐོར་དོན་) གཞན་
རྒྱུ་ལ་ཐབ་ཀར་འཛུགས་དང་སྐྱོན་མོད་གིས་ལོངས་སུ་སྟོན་བུ་པའི་རྒྱུ་རྒྱུ་ལ་གཙོ་
གནད་དུ་འཛིན། རྒྱུ་རྒྱུ་ལ་དགའ་བའི་མི་འཕོངས་ཉེ་དུ་འགོ་བཞེད་པའི་རྒྱུ་རྒྱུ་
གཙོ་བོ་ཞིག་ནི་རྒྱུ་རྒྱུ་གི་རྒྱུ་ལོངས་སུ་སྟོན་ཚུལ་མེད་དུ་བཏང་ནས་དེའི་ཚབ་ཏུ་སྟོན་

Excerpt from "Notes on the New Formalism," copyright 1992 by Dana Gioia. Reprinted from *Can Poetry Matter?* with the permission of Graywolf Press, Saint Paul, Minnesota.

མེད་པའི་ཚུམ་གྱི་སྤོམ་ཡོན་བརྗོད་པ་བཞག་པ་དེ་ལས་བྱུང་བར་ངེས་མོ།

རང་མོས་སྒྲུན་རྣམས་ཤིག་དེད་རབས་གྱི་རྒྱུ་ལ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ཡི་གེའི་གཞུགས་སུ་འབེབས་པ་ནི་དེའི་སྡོན་འཕྲོད་ཆ་སྤོར་ཡིན། རང་མོས་སྒྲུན་རྣམས་མཉམ་བུའི་ཉམས་འགྲུར་མི་འདོད་ན་ཡང་—སྒྲུན་རྣམས་ཡོད་ན་དེ་འདོད་མི་ཟུབ་—དེས་དེ་ཡི་རྗེད་རྣམས་འོག་གུ་བུའི་སྤོན་ལ་སྤྲིག་སྤྲུངས་འདྲ་མིན་དོན་དུ་གཉེར། སྡོན་མའི་སྒྲུན་རྣམས་འདྲ་བར་རང་མོས་སྒྲུན་རྣམས་མཉམ་བུ་གི་མིག་ཤེས་ལ་མཛེན་པའི་ཡི་གེའི་ཚིག་མཚན་ལ་དང་དོད་བྱེད། ཚེས་སུ་བའི་དུས་ཀྱི་རང་མོས་སྒྲུན་རྣམས་ཏུ་གྲགས་པའི་ཉེ་སྐད་ལྟར་བྱུང་བུ་ (དོན་དངོས་སུ་མཉམ་སྤྲུང་འདྲི་རིགས་ནི་རང་མོས་སྒྲུན་རྣམས་དང་ཚུམ་སྤོམ་ངེས་ཅན་གྱི་བར་ཅན་གནས་ཏེ། མཉམ་སྤྲུང་རིགས་དོ་མཉམ་པའི་ཚིག་ཤར་བཅད་ཀྱི་རྒྱུ་ལ་མི་གནས་ན་ཡང་ཚིག་གི་སྤོན་སྤྲུང་གི་རྗེས་སུ་འབྱུང་བར་བྱེད།) ནི་"གྲོགས་བཅས་ཀྱི་མི་རིགས་" ཀྱིས་སྤྲུང་པ་རྣམས་ཀྱི་གསུང་ཚུམ་གྱི་རང་དབང་རྗེད་འཛོན་གྱིས་འགྲུར་བ་མེད་པའི་བརྗོད་དོན་ཡི་གེའི་གཞུགས་སུ་འབེབས་པའི་དམིགས་བསལ་གྱི་སྤོམ་སྤོན་དེའི་ནང་དུ་བཅུ་མས་མོ།

རང་མོས་སྒྲུན་ཚུམ་དག་ཏུ་མི་རྣམས་ཀྱིས་རྒྱུན་དུ་ཐོག་མར་དོ་སྦྲང་འབྲུང་བ་ནི་ཐ་བཤེས་ཀྱི་འཕྲི་སྤྲངས་ (ཚིག་རྒྱུ་ཡི་གེ་གསུང་གི་ཤར་བཅད་ལ་བྱེད་ཆེ་འདྲི་² མི་བྱེད་པ་དང་། རྟགས་ & འདི་འདྲ་དང་། > འདི་ལྟ་བུའི་མཚོན་རྟགས་ལེད་སྤྱོད་བྱེད་པ། གསལ་བྱེད་ཆེ་འདྲི་དང་རྒྱུད་འཕྲི་བྱུང་རྒྱུ་དུ་བྱེད་པ།) ནི་ཡིན། E. E. Cummings ཡིས་ཁོང་གི་མི་ཚོ་ཆ་རྒྱུད་ལ་འདི་འདྲའི་ཐབས་ལམ་སྤོ་ཚིག་གི་སྤྲུང་ནས་སྒྲུན་རྣམས་ཀྱི་ནང་ལ་མིག་ཤེས་ཀྱིས་གཞུང་བྱེད་ཐ་སྤྲུང་བསྐྱར་སྤུལ་ཡོད། ཡིན་ན་ཡང་རིས་བཞིན་རང་མོས་སྒྲུན་རྣམས་ཀྱི་ནང་དུ་འོག་བུའི་རིས་ཀྱི་ཚིག་གི་སྤོན་དམིགས་དེ་མཉམ་བུ་སྤྲུ་ཡི་སྤྲིག་རིས་ལ་དགོས་ངེས་ཅན་ཡིན་པ་མཛོང་གྱུར། རང་མོས་སྒྲུན་རྣམས་གང་ཞིག་ཚིག་སྤྲུག་ཏུ་བཀོད་བསྟར་བྱས་ན་དེ་ལ་འགྲུར་བ་རྒྱུ་ལ་ཆེན་པོ་ཐེབས། དེའི་ཚིག་གི་གཅོད་མཚན་རྣམས་རྣམས་སྤོན་མའི་སྤྲུང་ལས་གཞན་ཞིག་ཏུ་འགྲུར། (ཚིག་ཤར་བཅད་སྒྲུན་རྣམས་ནི་དེ་ལས་ཤོད་ལྟ་བུའི་ཚུ་བའི་ཚིག་གི་གཅོད་མཚན་རྣམས་དང་དེའི་དོ་སྤོམ་མཉམ་བུར་རང་སོར་གནས་པ་ཡིན།) རང་མོས་སྒྲུན་རྣམས་ཀྱི་མཚོད་བུ་བཅོས་མ་དེས་རང་མོས་སྒྲུན་རྣམས་དང་དག་ཐོག་གི་སྤྲུང་ཆ་གཉེས་བཤེས་ལ་བྱུང་ཞུགས་པ་ཡིན། འཕྲུལ་ཆས་གསུང་ཐོན་བྱུང་བ་ཡིས་སྤྲུ་རྒྱ་ལ་ལ་ལུགས་རྒྱུན་ཐེབས་ཡོད། ༡༩༧༥ ལོར་གསུང་ཐོན་བྱུང་བའི་ཡིག་འབྲི་འཕྲུལ་ཆས་ན་རྒྱུས་པའི་དུས་ནས་བཀོལ་སྤོད་བྱས་པའི་ཚུམ་པ་པེ་མི་རབས་དང་པོ་དེ་ནས་རང་མོས་སྒྲུན་རྣམས་ལ་བྱུང་བའི་སྤྲུང་བ་དེ་ནི་སྤོམ་དབང་ཞིག་ཡིན་ལས་མི་ཆེའོ། གསུང་ཐོན་གྱི་འཕྲུལ་ཆས་འདིས་སྒྲུན་རྣམས་གང་ཞིག་གི་སྤྲུ་ཡི་ཚོར་སྤུང་ལས་ཤོད་ལྟ་བུའི་རིས་ལ་མིག་གི་མཚོད་སྤུང་ཇི་ལྟ་བུ་ཞིག་ཡོད་པ་ལ་ཚུམ་པ་པེ་རྣམས་ཀྱིས་ཐེབས་དང་པོར་ཏུ་གྲགས་སྤོན་དཔག་བྱེད་གྱུར་པར་གྲུར་ཡོད།

རང་མོས་སྒྲུན་རྣམས་ཀྱི་ཚོར་མཚན་མཚན་གསལ་པོ་མེད་སྤྲུབས་དེ་ལ་

ཚ་བའི་རྗེ་བ་འབྲུང་བ་ནི། དུས་གང་ཞིག་དང་ཇི་ལྟར་དེའི་ཚིག་མཉམ་སྤྲུང་པ་དེ་ཡིན། ཚེས་སུ་བའི་རང་མོས་སྒྲུན་རྣམས་ལ་ཚིག་རྒྱུད་རྒྱུ་ཡོད་ཞེས་ཀྱང་གྲོ་བུ་ཡི་སྒྲུན་རྣམས་ (འདོད་རྣམས་ཀྱི་སྤྲུང་བུ་ཡི་སྒྲུན་རྣམས་... ལྟ་བུའོ།)

རང་མོས་སྒྲུན་རྣམས་ཀྱིས་ཚིག་དོན་དོ་མཉམ་ཅན་གྱི་ཉེ་སྐད་ལྟར་ལྟར་སྒྲུན་རྣམས་ལས་བཀལ་སྤྲུབས་ (སྒྲུན་རྣམས་ཀྱི་རྗེས་སུ་ཞིག་གིས་ཀྱང་སྤོན་བཞིན་པའི་རང་མོས་སྒྲུན་རྣམས་གང་ཞིག་གི་ཚིག་མཚན་ལུང་བཟོ་བ་བྱས་ན་)། སྤྲུབས་འགུར་སྒྲུན་རྣམས་ལའང་རང་གིས་ཀྱང་རང་གི་སྒྲུན་ཚིག་གི་རྣ་ཤེས་ཀྱི་སྤྲུ་མཚན་ཚོར་ཐུབ་མིན་ཐེ་ཚོར་གྱི་གཞུགས་ཡིན། ཚུམ་པེ་མི་སྤོམ་ཡོན་རྗེད་མཉམ་མཁའ་ཆེ་བས་རང་མོས་སྒྲུན་རྣམས་ཀྱི་རྣ་ཤེས་ཀྱི་སྤོམ་མཚན་མི་ཚོར་ཏེ། དཔེར་ན། དུས་རབས་ཉི་ཤུའི་ནང་ལ་ཨ་རིའི་ཚེས་སུ་གྲགས་ཅན་གྱི་རང་མོས་སྒྲུན་ཚུམ་ William Carlos Williams ཡིས་བཅུ་མས་པ། "འབྲུད་འཁོར་དམར་པོ་" (The Red Wheelbarrow) ཟེར་བ་དེ་རང་མོས་སྒྲུན་རྣམས་ཀྱི་ཞེད་དེའི་ཚིག་གི་གཅོད་མཚན་མི་གཞན་པར་བསལ་གྱི་རྗེས་གྲངས་བཅུ་མས་ཚོས་ལས་བྱུང་བ་དང་བྱུང་བར་མེད་དོ།

so much depends upon a red wheel barrow
glazed with rain water beside the white chickens

བྱུ་དེ་དཀར་པོའི་འཁྲིས་སུ་རྒྱ་ཆར་རྒྱས་འོད་ཀྱི་གཟིགས་ཀྱི་གཟུང་པའི་འབྲུད་འཁོར་དམར་པོ་དེ་ལ་ཇི་ལྟར་མང་པོ་ཞིག་བཞེན་ཡོད།

སྒྲུན་རྣམས་འདི་མི་ཚང་མའི་སྤོམ་ལ་འབྲུར་བའི་བརྒྱ་མཚན་ཞིག་ནི། ཚིག་རྒྱུད་དེ་དག་གི་ནང་དུ་སྤོན་པ་པོའི་རྒྱུས་ལོད་པའི་ཚིག་རྒྱུད་གི་གཅོད་མཚན་ལ་དང་། འོག་ཏུ་ཁོས་དུ་བྱུང་བའི་རྗེས་གྲངས་སྒྲུན་རྣམས་ཀྱི་ཚིག་གི་གཅོད་མཚན་རྣམས་ཀྱང་འདྲ་བོ་ཡིན་པ་དང་། ཐར་ཚིག་རྒྱུད་གི་མཉམ་སྤྲུག་དེ་ཚོགས་སྤོན་ལ་ཅན་གྱིས་སྤྲུང་དགོས་པ་ཡང་གཅིག་མཚན་ཡིན།

To be or not to be that is the question
Whether 'tis nobler in the mind to suffer...

གནས་པ་འཕམ་མི་གནས་པ་ནི་རྗེ་བའོ་
སེམས་ཁོང་སུ་དེ་གྱིས་གཟེར་བ་ལ་རབས་ཡིན་ནམ་ཡང་ན་...

Williams ཡིས་སྤྲུ་རྒྱུན་དོར་བའི་སྒྲུན་རྣམས་ (blank verse)³ བྲིས་ཏེ་རང་གི་སྒྲུན་རྣམས་ཀྱི་ཚུམ་ལུས་གསུང་བ་གསུང་བའོད་བྱེད་མཉམ་སྤྲུང་ཡིན་པར་རྗེས་པ་དེས་ཁོང་གི་ (སྒྲུན་རྣམས་) ལྟ་བུ་རྣམས་ (ལ་དོགས་སྤོང་གིས་བསམ་ཞིབ་བྱེད་དུ་འཇུག་ན་ཡང་)

ལུས་མེད་དུ་གྱུར་བའི་ངེས་པ་མེད། རང་འགལ་འདི་ལས་ངའོ་སྒྲིབ་དོན་གནད་གཉིས་
 མཐོང་བུབ་སྟེ། དང་པོ་ནི། ཚིགས་བཅད་སྟེན་དག་ལ་མི་དགའ་མཁའ་ལྱི་ཁྲོད་དུ་
 ཡང་། ཁོང་ཚོས་གསལ་པོར་མི་ཚོར་ན་ཡང་ཁོང་ཚོ་ཚིགས་བཅད་སྟེན་དག་གི་གཞི་
 ཅུའི་ལུས་ལྷགས་དང་ཁ་བྲལ་བུབ་མེད། གཉིས་པ་ནི། Williams ཡི་རང་མོས་
 སྟེན་དག་གི་ཚུ་བའི་སྒྲིབ་སྒྲུབ་ནི་མིག་ཤེས་ཅན་ཡིན། ཁོང་གི་"འདྲུད་འཁོར་དམར་
 པོ"དེ་རང་མོས་སྟེན་དག་ཏུ་འགྱུར་བྱེད་ནི་སྒྲིབ་ཁོར་མིན་ཏེ། སྒྲིབ་ནི་ཉ་ཅང་གི་རྒྱུན་ལྡན་
 ཡིན་པ་དང་། ཤོག་བྱའི་སྣང་ལ་སྒྲིབ་དེ་དག་མིག་གི་མཐོང་ལུ་དུ་སྒྲིབ་སྒྲུབ་དེས་
 རང་མོས་སྟེན་དག་ཏུ་གྱུར་བ་ཡིན།

so much depends	བྱེད་
upon	དཀར་པོའི་འགྲིམ་སུ་
a red wheel	ཆར་རུས་
barrow	འོད་གྲིག་གྲིག་བྱེད་པའི་
glazed with rain	འདྲུད་འཁོར་
water	དམར་པོའི་ལ་
beside the white	ཇི་འདྲའི་
chickens	མང་པོ་ཞིག་བརྟེན་ཡོད་

འདིར་རྫོང་དག་ལ་ (ཚིག་མཚན་ལས་ཀྱི་) དོ་མཉམ་གསལ་ར་པ་ཞིག་བྱུང་ཡོད་ཅིང་།
 དོ་མཉམ་དེ་རྣམས་མི་གོ་མཁའ་ན་ཡང་དོ་མཉམ་མིན་པར་བརྗོད་ཐབས་མེད་དོ།
 Williams ཡིས་སྟེན་དག་དེའི་རྫོང་དག་དམ་བར་བྱས་ཏེ། ཚིག་གྲིམ་པེ་ཏེ་ལ་རྒྱུན་
 ལྡན་མ་ཡིན་པའི་དག་གྲིབ་ཅིག་ཐོབ་པར་བྱས་ཡོད། མིག་ཤེས་ལ་དམིགས་ནས་
 བསྒྲིགས་པའི་སྟེན་ཅོམ་འདིས་དམིགས་བསལ་ཅི་ཡང་མ་ཡིན་པའི་སྒྲིབ་ཏེ་རྒྱ་
 བའི་སྟེན་དག་གི་ཡིག་བྲིང་གཉིས་པོ་དེ། མྱོག་པ་པོའི་སྟེན་དག་གི་མཚན་ཉིད་ལ་
 རྐོ་ལ་ལྷགས་ཅན་གྱི་ཐོག་མའི་རང་མོས་སྟེན་དག་དེ་གྲུབ་པོ། Williams ཡི་སྟེན་
 དག་འདི་ལས་བརྗོད་པ་གང་ཞིག་གིས་སྒྲིབ་བཏང་གི་སྟེན་དག་གིས་སྒྲིབ་པའི་ཡིད་ཚིམ་
 དེ་སྟེར་མི་བྱུང་། ཁོང་གི་སྟེན་དག་གི་ལུས་ལྷགས་ཆེན་པོ་ནི་སྟེན་པ་པོ་ལ་མཚན་
 དུ་འབྲུག་པ་དེ་དང་། ཅི་ཞིག་གོ་མ་བྱུང་བའི་སྟེན་པོས་ཡང་སྒྲུབ་སྟེན་དགོས་པ་དེ་ལས་
 བྱུང་བ་ཡིན། མཚན་སྟོན་སྟེན་པའི་ཆ་དེ་ཡིས་སྟེན་དག་འདི་རིགས་སྒྲུབ་སྟེན་བྱེད་དཀར་
 ཞིང་། འདི་ནི་ Williams ཡི་ཅོམ་སྟོན་ལ་དུ་བྲིས་པའི་སྟེན་དག་རྣམས་མཉམ་པའི་
 ལུགས་ལ་ (minimalist poetry) ལ་ཡིད་དབང་འདྲན་ལྷགས་རྒྱུང་བའི་རྒྱ་མཚན་
 ཡིན། མྱོག་པ་པོས་སྒྲུབ་སྟེན་གི་སྐབས་སུ་རང་གི་ཐོག་མའི་བག་ཆགས་སྐབ་
 མོ་དེ་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་བ་དང་། Williams ཡི་དཀྱུས་མ་ལ་སྒྲུབ་མཚན་པའི་
 གཞུགས་བརྟེན་དེ་དག་ལ་གལ་གནད་དོ་མ་མཐོང་དུས་སྟེན་དག་གི་བྱོ་བ་ཡོད་གི་ཡོད།

Williams ཡིས་སྟེན་པ་པོ་རྣམས་ལ་དང་རབས་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་རྗེས་པ་ལ་མཚན་སྒྲུབ་
 གསལ་ར་ཞིག་མཐོང་དུ་འབྲུག་པའི་ལམ་ནས་ཁོང་གི་གཞུགས་བརྟེན་གྱི་ལུས་པ་ཐོན་གྱི་
 ཡོད། དེ་བཞིན་དུ་ཁོང་གི་ཚིག་སྒྲིབ་ཀྱི་བྱེད་ལུས་ཀྱང་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་ལས་ཚིག་རྣམས་
 ཤོག་དོར་འགོད་སྐབས་མིག་ཏུ་མངོན་ཆེན་ཆེ་བ་ཞིག་བྱས་ཏེ་དེ་དག་ལ་སྒྲིབ་ཁོར་གསལ་
 པ་ཞིག་ཐོབ་པར་བྱས་ནས་ཐོན་གྱི་ཡོད། རྣམས་མཉམ་བྱའི་སྟེན་དག་གི་དེ་གྲུབ་ཅོམ་
 ཐབས་མེད་དོ།

༩

༦

ང་རང་གི་སྟེན་དག་གི་རས་ནམ་ཡང་རང་མོས་དང་ཚིགས་བཅད་གཉིས་ཀར་བྲིས་པ་
 ཡིན། ཅོམ་ལུས་པེ་ཏེ་ལས་ཅོམ་ལུས་ཅིག་ཤོས་ལ་མི་དགོས་པའི་འོས་འཚམས་ཀྱི་
 རྣམ་པ་དང་། བརྗོད་གཞི། དབྱུངས་འགྲོས་སོགས་ཐོན་པ་ནི་རྣམ་མཐའ་ཡང་གནས་
 སྐབས་དེ་ལ་དེ་ལྟར་ཡིན། དེ་བཞིན་ཅོམ་ལུས་པེ་ཏེ་ལ་ཉམས་ལེན་བྱེད་པ་ཡིས་
 ཅོམ་ལུས་ཅིག་ཤོས་ལ་ལྟ་བུ་བཞེ་གསལ་དུ་འགྱུར་པོ། ཚིགས་བཅད་སྟེན་དག་བྲིས་ན་
 བའི་རང་མོས་སྟེན་དག་དོན་ལ་གཞི་ཞིང་གནད་ལ་འདྲི་ལ་བ་ལ་པན་པ་བཞིན་དུ།
 རང་མོས་སྟེན་དག་བྲིས་པ་དེས་བའི་ཚིགས་བཅད་སྟེན་དག་གི་རྫོང་དག་ལྷག་ཅིང་དེང་
 སྐབས་ཀྱི་སྒྲིབ་དང་མཐུན་པ་ལ་པན་ཏོ།

ངས་བལྟས་ན་ད་ནས་བཅིས་པའི་ལོ་བཅུ་ལྔ་ལ་སྟེན་དག་པ་རྣམས་དང་འབྲལ་
 ཡོད་ཅོམ་པེ་ཏེ་སྟེན་ཡོན་རྫོང་མཁའ་རྣམས་ཀྱི་རྫོང་གཞི་ནི་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་དང་དེའི་
 རྒྱས་སུ་བའི་ཚིགས་སུ་མ་བཅད་པའི་ཅོམ་སྐངས་སུ་བྱུང་བརྗོད་གཞི་དོགས་པོ་ཞིག་ཡིན་
 མི་སྲིད། དེ་ནི་རྫོང་གཞི་སྟེན་སྐང་ཅན་ཞིག་ཏུ་གྱུར་ཚར་ཡོད་ཅིང་། དེ་ནི་ཤེས་རྒྱ་རྒྱུང་
 ཞིང་སྐྱབས་སྐང་ཅན་ཞིག་ཡིན་པ་དེས་སྟེན་དག་དོ་མ་མི་ཚིགས་བཅད་དང་རང་མོས་ཀྱི་
 ཅོམ་ལུས་གང་རུང་དུ་བརྒྱུས་ཚིག་པ་དེ་ལ་དོས་འཇིན་བྱེད་ཐུབ་པར་མི་འགྱུར་
 པོ། ཅོམ་ཐབས་གང་ཞིག་གིས་ཀྱང་སྟེན་དག་སྟེན་པོར་གྲུབ་པ་འགོག་ཐབས་མེད་པ་
 བཞིན་དུ་སྟེན་པོར་གྲུབ་ཐུབ་པའི་ངེས་པ་ཡང་མེད་དོ། (འོན་ཀྱང་ཁས་ལེན་དགོས་པ་
 ཞིག་ལ། ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དུས་སྐབས་དེས་ཅན་གྱི་ནང་དུ་ཅོམ་ཐབས་འགའ་པེ་བེད་
 སྟོང་གཏོང་དག་ཏོ།) མི་འགྲུངས་པར་སྟེན་ཅོམ་གྱི་རྫོང་གཞི་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་
 རྣམ་པ་དང་། གཞུང་དུ་མེད་པའི་སྟེན་ཅོམ་གྱི་རྫོང་གཞི་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་
 རས་ཡིད་ཆེས་བྱེད་གྱི་ཡོད། སྟེན་དག་པ་ཞིག་གིས་ཇི་ལྟར་སུ་དུ་བྱུང་བའི་ཚིག་སྟོན་
 དང་།སྐང་བརྟན། བསམ་སྟོ་བཅས་བརྗོད་གཞིའི་ནང་དུ་བསྐྱེས་ཡོད། ལྷན་མ་
 འདྲིས་པའི་སྟེན་དག་—ཚིགས་བཅད་དང་རང་མོས་གང་རུང་—གི་ཡིག་བྲིང་གི་སྐྱེས་
 ཚད་ཅི་ཅན་ཡིན། གལ་གནད་ཅན་གྱི་རྫོང་གཞི་ནི་ཅོམ་སྐངས་བྱེ་བྲག་པ་པེ་མ་ཡིན་
 པར་ཅུ་བར་གྱུར་བའི་སྟེན་དག་ཅོམ་པ་དང་དེ་ལ་ཚད་འཇོག་བྱེད་པའི་མཚན་པར་འཇིན་
 པའི་སྟེན་པོ་སྟེན་པོ་ཡིན་དགོས།

Ideal of a Tree

by Ju Kalzang

If in the spring my gush of fair blossoms
Were to adorn the beautiful tresses of our older sisters,
Though tear and fling they might with incisive fingers,
I would say, without remorse, in the expanse of great impartiality,
Let them adorn.

If in the summer my dense arbor spreading a country mile
Were to shelter from the heat our older brothers resting,
Though mercilessly subject my leaves might be to the torrid rays,
I would say, without discontent, in the expanse of great tranquility,
Let them shelter.

If in the fall my ripened fruit bowing low in heavy clusters,
Were to offer a little nourishment for the health of our grandmothers,
Though cut they might at my neck with sharp-bladed sickles,
I would say, without regret, in the expanse of great happiness,
Let them nourish.

If in the winter my branches stretching impartially
Were to offer a little warmth to fuel the fires of our grandfathers,
Though chop they might with razor-sharp axes,
I would say, without demurrer, in the expanse of great patience,
Let them warm.

Above all, if my towering treetop which touches the sky
Were to be a ladder for the enchantment of our young boys and girls,
Or serve as a footstool for them to pick a garland of stars,
I would say, "Delight in this gala. May your wishes be fulfilled!"

Translated by Luran Hartley

Ju Kalzang is one of the most widely acclaimed Tibetan poets today. He was born in 1960 in Dar lag (Dari) County, Golok (Guoluo) Prefecture, Qinghai Province. After earning an associate's degree at the Central Nationalities Institute (Beijing) and a master's degree at Qinghai Nationalities Institute (Xining), he returned to his native home in 1987 where he now serves as director of the Nationalities Section of the Golok Prefecture Translation Bureau.

The poem "Ideal of a Tree" was first published under the pseudonym "Tig ta" in the literary journal *Sbrang char*, no. 3 (1987): 78. It also appears in Ju Kalzang's collection of poetry, *Mind at the Foot of the Snow Mountain* (Gangs 'dabs kyi sems pa), Xining: Qinghai Nationalities Publishing House, 1994.

སྒྲོན་པའི་ཕྱགས་བསམ།

■ འཇུག་ལ་བཟང་གིས་བརྩམས།

དབྱིད་གསུམ་མཚར་སྐྱབ་མེ་ཏོག་ཆལ་ཆེལ་དུ་བཞད་པས།།
 ཨ་ལྷའི་དབུ་ལོ་མཛེས་པའི་རྒྱན་ཆ་ཅམ་ཡོང་ན།།
 རྩ་རྒྱུད་སོར་མེད་མཚོན་གྱིས་ཆལ་བ་རུ་འཕངས་ཀྱང་།།
 འགྲོད་མེད་བཏང་སློམས་ཆེན་པོའི་གཞི་དབྱིངས་སུ་བཏང་ཚོག་།

དབྱར་གསུམ་སྐྱམ་སྐྱབ་ལལ་འདབ་དཔག་ཚད་དུ་རྒྱས་པས།།
 ཨ་ཛེའི་སྐྱེ་ངལ་གསོ་བའི་ཚད་སྐྱོབ་ཅམ་ཡོང་ན།།
 ཚོག་དུང་མེ་དུག་དུག་པོས་བཙེ་མེད་དུ་གཟེར་ཡང་།།
 བསྐང་མེད་ཞི་བ་ཆེན་པོའི་གཞི་དབྱིངས་སུ་བཏང་ཚོག་།

སྒྲོན་གསུམ་སྒྲིན་ལེགས་འབྲས་བཟང་ཕང་ཕུང་དུ་དྲུང་པས།།
 མོ་བའི་ཚོ་མདངས་གསོ་བའི་བརྒྱུད་ལེན་ཅམ་ཡོང་ན།།
 རྩོད་ར་རྩོད་གདུག་པོས་འཇིང་བ་ནས་བཅད་ཀྱང་།།
 ཕངས་མེད་དགའ་བ་ཆེན་པོའི་གཞི་དབྱིངས་སུ་བཏང་ཚོག་།

དགུན་གསུམ་ལལ་གའི་ཁོ་ལག་ཕྱོགས་མེད་དུ་བརྒྱུངས་པས།།
 སྒོ་བའི་མེ་སྒོ་བས་གསོ་བའི་བློད་ལེན་ཅམ་ཡོང་ན།།
 རེག་གཅོད་སྐྱ་གྱི་ངར་མས་དུམ་བུ་རུ་གཏུབས་ཀྱང་།།
 ལན་མེད་བཟོད་པ་ཆེན་པོའི་གཞི་དབྱིངས་སུ་བཏང་ཚོག་།

ཁྱུང་པར་རིང་བའི་ཕྱི་མོ་ནམ་མཁའ་རུ་བསྐྱེགས་པས།།
 རྩ་སྤིང་བུ་ཚོ་དབྱེས་པའི་སྐྱས་གདང་དུ་སྐྱུར་ཏེ།
 རྩ་སྐྱར་དོ་ཤལ་ལེན་པའི་རྒྱུ་གསུམ་ལྷིག་ཡོང་ན།།
 རེ་སྐོ་གཏིང་ནས་ཆོམ་པའི་དགའ་སྒྲོན་ལ་རོལ་འགྲོ།།

སྐྱེན་རྩོམ་འདི་བཅའ་དང་པོར་ ༡༩༥༧ ལོའི་སྤྱི་ཚུལ་ཆར་
 འདོན་བཅའ་གསུམ་པའི་ཤོག་གྲངས་ ༧༩ ཡི་སྤྱིང་ལ་
 བཞོད་ཡོད་ཅིང་། དེའི་རྗེས་སུ་ ༡༩༩༧ ལོར་ "སྒྲིན་གྱི་
 སྐྱེད་བྱུངས་" (མཚོ་སྒྲོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་།)
 ཞེས་པའི་ཤོག་གྲངས་ ༥༩ དང་། སྐྱེན་ངག་པ་འདིའི་
 སྐྱེན་རྩོམ་ཕྱོགས་བསྐྱེགས་ "གངས་འདབས་གྱི་སེམས་
 པ།" (མཚོ་སྒྲོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་། ༡༩༩༩) ཡི་
 ཤོག་གྲངས་ ༥༩-༩ བཅས་སུ་བཞོད་ཡོད།

བྱ་ར་
ཚོུམ་གྱི་ཐོག་གཞུང་
དྲ་རྒྱའི་ཐོག་ལ་
བཏང་བ།

Bya-ra
Database
Goes
Online

བྱ་ར་ཡི་ནང་དུ་ཚོུམ་ཐོ་ ༡༠༠༠༠ ཚམ་ཡོད་པ་ཆ་ཚང་
འཚོལ་ཞིབ་བྱེད་ཐུབ་པ་ཡིན།

The database now has nearly
**10,000 bibliographic entries and is
fully searchable.**

"བྱ་ར། བོད་རིག་པའི་ཞིབ་འཇུག་གི་ཚོུམ་ཡིག་ཐོག་གཞུང་།
(ཕྱི་མོ་ ༢.༠)" ཞེས་པ་འདི་སྡེ་ན་མ་ CD-ROM ཁོ་ནར་
གནས་ཤིང་། དེ་ནི་བོད་རིག་པ་བ་དང་ཞིབ་འཇུག་པ་གཞན་དག་
གིས་ཀླུང་གོའི་ཁོངས་ཀྱི་བོད་རིག་པ་བ་རྣམས་ཀྱིས་ཞིབ་འཇུག་ཅི་
གནང་ལ་སྐབས་བདེ་བོའི་སློ་ནས་ཤེས་རྟོགས་བྱེད་སྲུང་ཅིག་ཡིན།

Bya-ra: A Tibetan Research Database
(Version 2.0), previously only available on
CD-ROM, is a resource tool by which
Tibetologists and other researchers can easily
familiarize themselves with secondary research
by Tibetologists in the People's Republic of China.

དྲ་རྒྱའི་ཐོག་གི་བྱ་ར་ནི་
www.latse.org/byara
བརྒྱུད་ནས་འཚོལ་ཐུབ།

**The web-interface version is
available for public use at:
www.latse.org/byara**

ལ་ཕུ་དཔེ་མཚོན་ཁང་འདི་ནི་ཀུན་པན་ཐབས་ཕུ་ཚོགས་པའི་ལས་གཞི་ཞིག་ཡིན།
Latse Library is a project of Trace Foundation